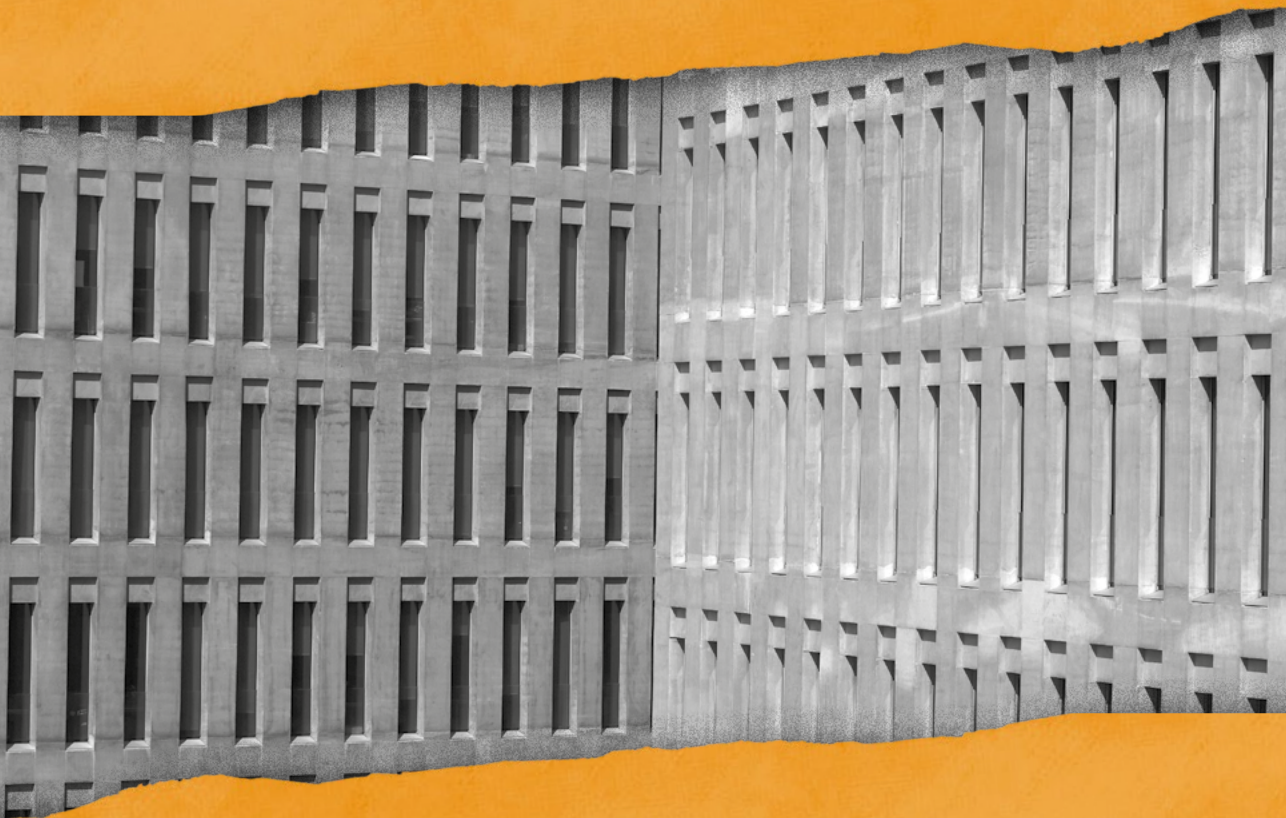

INVISIBLES
L'ESTAT DEL
RACISME
A CATALUNYA
INFORME 2019

p·len
EDICIONS

INVISIBLES
L'ESTAT DEL
RACISME
A CATALUNYA
INFORME 2019

Primera edició: març 2020

InVisibles. L'estat del racisme a Catalunya, Informe 2019

Autoria: SOS Racisme Catalunya

Coordinació Edició: Alba Cuevas Barba

Equip de redacció: Lorena Antón Garcia, Alba Cuevas Barba,
Chaimae Essoussi, Gemma Ferreón Rivera, Marina Girona-Raventós,
Beatriu Guarro i Picart i Marilda Sueiras Bardou.

Col·laboradores: Alicia Rodríguez Lucas i Natali Salazar,

Fotografia: Jose Colón i SOS Racisme Catalunya.

Disseny i maquetació: Lucía Joglar Ongay – www.luciajoglar.com

Edició: SOS Racisme Catalunya i Pol·len Edicions sccl

Rambla Sta Mònica, 10 1a planta 08002 Barcelona

www.sosracisme.org

T: @SOSRacis

F: facebook.com/SOS-Racisme-Catalunya

Instagram: [sosracisme_cat](https://instagram.com/sosracisme_cat)

c/ Junta de Comerç, 20 08001 Barcelona

www.pol-len.cat

ISBN: 978-84-16828-90-6

Dipòsit legal: B 7123-2020

Aquesta obra es distribueix sota una llicència Creative Commons en la modalitat de Reconeixement-No comercial-Sense obres derivades. Consulteu els atributs aquí:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Pròleg

Onzena edició de l'informe anual de SOS Racisme Catalunya: INVisibles, l'estat del racisme a Catalunya. Un document que té com a finalitat fer una fotografia de la forma com es manifesta el racisme al país i denunciar aquesta vulneració de drets humans davant la qual no s'està fent, ni molt menys, tot el que caldria per a la seva erradicació, tot assenyalant, de manera específica, la deixadesa per part de les administracions públiques.

Aquest és un document que s'elabora des de la mirada i la feina que duem a terme a SOS Racisme i en el qual intentem combinar l'anàlisi de les dades del nostre Servei d'Atenció i Denúncia (a partir dels casos que hem identificat i gestionat al llarg de l'any) amb la reflexió al voltant d'aquells fets que considerem rellevants. Això vol dir que segur que ens deixem coses: no és la nostra voluntat fer un recull de tot el que succeeix a Catalunya en relació al racisme i l'antiracisme, sinó que

pretenem compartir anàlisis, debats i reflexions que ens sorgeixen i que pensem que poden aportar quelcom en la lluita contra el racisme.

En aquest informe volem contribuir a:

- la visibilització del racisme a través de la denúncia pública de vulneracions, agressions i situacions discriminatòries amb motivació racista
- la sensibilització, tot convidant la ciutadania a ser activa en la lluita antiracista i en la defensa de la igualtat de drets i oportunitats
- la planificació de polítiques públiques antiracistes i per la igualtat de tracte

Fa temps que col·lectius i organitzacions denunciem que les administracions estatals i catalanes no desenvolupen el marc normatiu per condemnar les accions racistes ni aposten per un sistema de protecció per a les persones afectades per racisme.

Tot i que ens sentim orgulloses de l'informe, reivindicuem la necessitat d'un document oficial sobre racisme, elaborat per les administracions públiques, que respongui a la seva responsabilitat i obligació de dissenyar i implementar mesures que vagin encaminades a l'erradicació del racisme i a la igualtat de tracte. Cal que donin resposta efectiva a les peticions que els darrers anys s'han fet des de diferents organismes europeus i internacionals a l'Estat espanyol, en relació amb greus mancances en la garantia de drets humans i, de manera concreta, en la lluita contra la discriminació i el racisme.

Ens preocupa la invisibilització i normalització del racisme: tot i que amb un percentatge menor que anys anteriors, enguany el 32% de les situacions de racisme identificades pel nostre Servei no han seguit cap procés de denúncia. Dada encara més greu si tenim en compte que moltes persones desconeixen el nostre Servei, no identifiquen que estan patint una discriminació racista i/o no saben què és la vulneració d'un dret ni que poden denunciar-la. El motiu principal per a no seguir un procés de denúncia és la manca de confiança en el sistema: pensen que no servirà per a res i tenen por.

Un exemple: tot i el desenvolupament i la promoció del marc norma-

tiu del Delicte d'odi, aquest no ens ha permès avançar en la denúncia del racisme. En la pràctica del SAiD, on exercim l'acusació particular davant de casos de racisme, comprovem que no es reconeixen com a delictes d'odi situacions que nosaltres sí que identifiquem com a tals, seguint la interpretació de la OSCE (Organització per la Seguretat i la Cooperació a Europa).

La discriminació atempta contra la universalitat dels drets humans, ja que impedeix a certes persones i col·lectius gaudir dels seus drets. El tracte igualitari no és una concessió, és un dret inalienable de tota persona, i és per això que les autoritats públiques tenen l'obligació de garantir i protegir el dret de tota persona i col·lectiu de no ser discriminat.

Més sòcies, més solvència social per sumar en la lluita antiracista.

IN Visibles, l'estat del racisme a Catalunya, és un informe finançat exclusivament i volgutament amb recursos propis de l'associació, per assegurar i garantir autonomia, independència, objectivitat i rigor a les denúncies, anàlisis i propostes que plantequem. Els recursos propis a SOS Racisme provenen de dues fonts, d'una banda, de l'àrea formativa de l'associació, que al llarg de l'any realitza un nombre important

de sessions formatives per a públics diversos (alumnes, professionals de diferents àmbits i ciutadania en general); l'altra font de recursos propis és la contribució econòmica de les persones sòcies, una font menys important a nivell quantitatiu però d'especial rellevància perquè, a banda de l'aportació econòmica, una persona sòcia es compromet amb el projecte polític antiracista que des de SOS Racisme intentem tirar endavant. Augmentar el nombre de persones associades a la nostra entitat és un repte important, en primer lloc perquè ens dota de major independència econòmica per a poder executar aquelles accions que considerem necessàries, però també perquè suposa una major solvència social, i això suma en la lluita contra el racisme.

Els continguts de l'informe 2019

A la primera part "*El que ens preocupa i ens ocupa*" ens hem focalitzat en quatre temàtiques que creiem rellevants actualment pel que fa a la lluita contra el racisme: el concepte de seguretat-inseguretat, la necessitat d'un feminisme antiracista, el paper dels mitjans de comunicació com a generadors de racisme, i les mancances de l'administració de justícia per donar resposta a situacions de racisme. Cada temàtica es concreta en un article

elaborat per membres del Consell i de l'equip tècnic de SOS Racisme, on es recull la reflexió i l'abordatge que des de l'entitat estem tenint sobre cadascuna de les qüestions.

La part central de l'informe, "*Narratives de l'odi i la discriminació racista. Una anàlisi*", està destinada a la reflexió sobre els delictes i discursos d'odi entesos com a expressions politico-socials del racisme, i té per objectiu aportar una informació que faciliti la identificació d'aquestes expressions, la comprensió de les conseqüències que tenen i l'activació social per a fer-hi front.

El darrer apartat, "*365 dies de racisme*", està dedicat al moll de l'os de la nostra associació: el Servei d'Atenció i Denúncia per a víctimes de racisme. Les dades de la memòria anual del Servei ens permeten fer una aproximació a les formes com es manifesta el racisme a Catalunya a partir dels casos de persones que decideixen denunciar una situació de racisme viscuda: aprofundim en la descripció de les problemàtiques i situem les dificultats i els entrebancs que ens trobem en la denúncia i que impedeixen, en la majoria d'ocasions, una restitució real del dret vulnerat.

Gaudiu la lectura!
Esperem que sigui útil per a la lluita antiracista.

10 de 30

L'any 2019 SOS Racisme Catalunya va celebrar 30 anys d'història associativa. Trenta anys en què també s'han donat canvis socials en relació al racisme i la lluita antiracista. Per sort, i com no podia ser d'una altra manera, l'associació també ha canviat durant aquests anys, sempre amb la voluntat de ser útil i sumar en la lluita contra el racisme.

Amb aquest petit text no pretenc pas fer una anàlisi de la història de l'associació, en primer lloc perquè crec que no seria gaire útil ni interessant, però també perquè crec que no em veig capaç de fer-ho, segur que m'oblido de fets, reflexions o interpretacions imprescindibles... El que sí que voldria és obrir una reflexió, aquí en el pròleg de l'onzè informe de SOS Racisme, que espero que moltes de vosaltres pugueu seguir o iniciar en algun moment. Una reflexió que he pensat centrar en 3 paraules, que responen a una visió concreta, temporal i personal sobre SOS: Visible-Invisible, Transformació i Compromís.

Visible - Invisible

La manifestació del racisme es mou entre la visibilitat i la invisibilitat. D'una banda, possiblement ara vivim el moment en què més visibles es fan les situacions de racisme, sigui per les xarxes socials i/o per l'activisme, entre moltes altres causes. Però això, malauradament, no vol dir altra cosa que, en ocasions, alguns fets concrets es fan virals, amb una fugacitat que pot ser d'hores i/o dies, però que no porta enlloc: no milloren les dificultats per a la denúncia, no hi ha avenços en l'acompanyament a les persones afectades ni en actuacions que permetin caminar en la restitució del dret vulnerat.

El racisme forma part de la quotidianitat de moltes persones i aquestes situacions suposen la vulneració d'un dret i no són pas excepcionals, sinó que malauradament son habituals per a moltes persones. Qui fa invisible i normalitza el racisme? La principal responsabilitat és de les administracions públiques. En aquest sentit,

lamentablement, en trenta anys hi ha hagut pocs canvis: estem lluny d'aconseguir un disseny i execució de política pública antiracista, però també ho estem pel que fa al marc normatiu sobre igualtat de tracte i no discriminació i la protecció de les afectades.

També hi ha responsabilitat, tot i que en un altre nivell, quan davant una situació de racisme es mira cap a una altra banda i es banalitzen vulneracions de drets que tenen lloc en diferents àmbits de la vida de moltes persones. No podem oblidar que la suma de cadascun dels fets contribueix a consolidar l'engranatge del racisme com a sistema de dominació i discriminació.

Transformació

Ser i fer transformació crec que és un valor clau per a SOS Racisme, i ho és en, almenys, dues dimensions: una de global que té a veure amb l'objectiu de l'associació d'aconseguir una societat lliure de racisme; i una a petita escala que té a veure amb la necessitat de canvi intern que respon a un nou plantejament associatiu per a ser útil a la causa antiracista.

Més enllà que la inquietud pel canvi sigui inherent a la finalitat transformadora tant a petita com a gran

escala, a SOS Racisme la reflexió i el debat sobre model associatiu, les prioritats, el projecte polític, les aliances, el qui som, cap a on anem i què volem ser, són una constant. I això, com tot, té coses bones i dolentes. Sovint s'enceten processos llargs, però crec que a la vegada això és el que permet que les organitzacions siguin vives, estiguin connectades i siguin útils. SOS Racisme, amb els seus 30 anys, la seva trajectòria i, en part, el seu reconeixement social, fàcilment i còmodament podria deixar de repensar-se. Però no és aquest el nostre tarannà. Segur que en aquests 30 anys els moments de canvi han estat nombrosos i significatius. Dels 10 últims, però, destacaria l'obertura en relació a les aliances per fer més ampla la lluita antiracista, l'aposta per ser una associació mixta, fent canvis importants i potser radicals per fer-ho possible, la cura i la millora de l'essència associativa pel que fa a l'horitzontalitat, la participació i l'afecte de i entre les persones.

Compromís

El compromís, entès des de dues vessants. D'una banda el compromís de les persones que de maneres diferents ens vinculem a SOS Racisme: sòcies, treballadores i activistes que decideixen ser part

del moviment contra el racisme i veuen en l'entitat una eina, un espai útil. D'altra banda el compromís de l'associació vers ella mateixa i sobretot vers la societat. Les persones que estan en el dia a dia de l'entitat tenen la responsabilitat de dur a terme allò que l'assemblea acorda, de representar les persones que en formen part, de respondre als valors que ens defineixen, entre altres qüestions. I finalment el compromís amb la societat de no defallir en la denúncia del racisme i de fer-ho amb rigor, autonomia i independència, així com també en la suma amb altres lluites, que també són la nostra.

Parlant de compromís, també em sembla oportú fer de nou referència a l'aposta de SOS Racisme, aquests darrers anys, de ser una associació mixta. La presència, la visibilització i la presa de poder per part de les activistes migrants i/o racialitzades com a no blanques és una realitat que, si més no, a principis dels 90 no era així. Però no pretenc fer una anàlisi sobre la qüestió, sinó posar sobre la taula la necessitat que també canviem en la manera com ens hem de situar les antiracistes blanques i no migrants que militem o treballem a SOS Racisme. No és un debat nou a l'associació, fa anys que hi donem voltes, i suposo que amb errors i encerts hem comen-

çat una transformació que, de ben segur, ens farà créixer com a associació i, potser també, en la lluita contra el racisme.

Alba Cuevas Barba
Directora de l'associació de novembre del 2009 al gener del 2020.

Índex

CAPÍTOL 1

El que ens preocupa i ens ocupa.	14
La invisibilización del racismo en el sistema judicial.	17
Per assolir una verdadera seguretat cal assegurar igualtat de drets i una societat lliure de racisme.	21
Patriarcat, feminisme(s) i racisme.	29
La criminalització dels mitjans de comunicació i la manca d'eines efectives de fiscalització per fer-hi front.	35

CAPÍTOL 2

Narratives de l'odi i la discriminació racista. Una anàlisi.	42
---	----

CAPÍTOL 3

365 dies de racisme.	78
Memòria 2019. Servei d'Atenció i Denúncia per a víctimes de racisme de SOS Racisme Catalunya.	

CAPÍTOL 1.

El que ens preocupa i ens ocupa.

*No habrá ni descanso ni tranquilidad en este país
hasta que a nuestras comunidades se les garanticen
todos sus derechos, tengamos o no papeles.*

Manifest del 17 de novembre. Memòries Antiracistes.

La invisibilización del racismo en el sistema judicial.

Lorena Antón Garcia, advocada del Servei d'Atenció i Denúncia de SOS Racisme

Con frecuencia los delitos en los que la víctima tiene (o se le atribuye) la condición de inmigrante se encuentran con ciertas trabas a la hora de ser investigados. Si además añadimos una posible motivación racista, la dificultad a la hora de acumular prueba que sea aceptada por los juzgados aumenta de forma considerable, llegando a ser prácticamente imposible conseguir una sentencia condenatoria cuando la persona denunciada es un policía.

Entendemos que esto se debe, entre otras cuestiones, a que **no existe entre los operadores jurídicos una perspectiva étnico-racial** (ni de género ni de clase) que les permita identificar el racismo. Así, existe un sesgo (racista) que condiciona los procedimientos judiciales en varios sentidos: no dan credibilidad a los relatos de las víctimas inmigrantes, se niegan a practicar diligencias de investigación, no permiten construir prueba válida para demostrar

el racismo y dictan autos de archivo o sentencias absolutorias en la mayoría de los procedimientos. A partir de aquí se constata una invisibilización del racismo denunciado que da lugar a una victimización secundaria, causada precisamente por este sesgo racista institucional.

En general, en las denuncias interpuestas desde SOS Racisme siempre está presente la **falta de credibilidad que los operadores jurídicos otorgan a las personas inmigrantes**. Esta falta de credibilidad es la que define la instrucción del procedimiento, e incluso su archivo antes de llegar ni si quiera a celebrarse el juicio. Nos enfrentamos a dificultades continuas para que desde el sistema judicial se investiguen los delitos denunciados, ya que existe cierta reticencia a practicar las diligencias que proponemos, a pesar de que en ocasiones son determinantes para demostrar los hechos o el móvil racista (de-

claraciones de testigos periféricos o incluso presenciales, práctica de ruedas de reconocimiento o de periciales, entre otras). Especialmente cuando no existe una razón aparente para la comisión del delito –porque el motivo es precisamente el racismo– los jueces tienden a no creer la versión de la víctima inmigrante.

Esta falta de credibilidad se percibe ya desde su primera declaración, en la que las preguntas van dirigidas a determinar su implicación (y responsabilidad) en los hechos, a exigir que expliquen el móvil del denunciado (como si la víctima tuviera que saberlo) o a cuestionar los beneficios que la denuncia pueda tener en su situación administrativa, entre otras cuestiones.

La **desgana que percibimos a la hora de practicar diligencias encaminadas a esclarecer los hechos o a probar el racismo** tiene al menos dos consecuencias procesales:

- Que se archive el procedimiento por falta de indicios de criminalidad o de autor conocido: tiene lugar especialmente cuando la persona denunciada es un policía, o en casos en los que hay varios denunciados (por ejemplo, cuando se trata de una problemática entre vecinos). En estos casos, es

posible que los jueces, desde una óptica pragmática, otorguen mayor veracidad al relato policial, y quizás consideran demasiado complejo investigar delitos en los que la persona victimizada no dispone de testigos, mientras la otra parte sí (lo que ocurre en casos en los que el denunciado es un policía o se denuncia un acoso por parte de vecinos).

- Que se dicte una sentencia absolutoria: en los que conseguimos llegar a juicio, no es extraño que nos encontremos con dificultades a la hora de probar los hechos, y particularmente la motivación racista, debido a que en la fase de investigación se nos deniegan las diligencias necesarias para ello. Incluso en escenarios en los que el juez sentenciador da credibilidad al testimonio de las víctimas, muestran reticencias en lo que respecta a la motivación racista, salvo que ésta sea muy (muy) evidente. Es decir, se creen la versión respecto de los hechos (cuando va acompañada de testimonios, partes médicos, imágenes, etc.), pero no el componente racista.

Es importante mencionar el rol que juega la **barrera idiomática y el desconocimiento transcultural**: por un lado, sirve para que

los jueces refuercen y justifiquen su sesgo racista, ya que su forma de expresarse puede ser interpretada como un indicio para valorar el contenido de su relato (como muestra de que miente, de que es agresiva, de que se altera con facilidad, etc.); y por otro lado, dificulta la garantía de la tutela judicial efectiva y de los derechos de las víctimas, ya que tienen más dificultades para comprender la totalidad del procedimiento, lo que obstaculiza que puedan aportar (y recibir) toda la información necesaria.

Por último, y como ya se ha mencionado, **las trabas aumentan cuando la persona denunciada es un policía**. La dificultad de denunciar a un agente de la autoridad aumenta si los jueces no garantizan la tutela judicial efectiva de las víctimas (que además en estos casos debería de ser reforzada), lo que ocurre de forma recurrente debido al sesgo racista anteriormente mencionado. Esto se refleja en que el testimonio de la víctima es menos creíble y más cuestionado, mientras que los jueces tienden a considerar veraces las declaraciones de los agentes. En estos casos los jueces muestran mayor desidia a la hora de practicar diligencias –puesto que dan por hecho que los hechos denunciados no son verdad– y las posibilidades de que el procedimiento finalice con un

archivo de la causa antes de llegar a juicio aumentan. Es frecuente que los jueces argumenten que no existen indicios de criminalidad (lógico, si no practican las diligencias solicitadas), incluso cuando disponemos de pruebas suficientes para continuar el procedimiento (testigos ajenos a la víctima, relatos persistentes en el tiempo, partes médicos, imágenes, etc.).

Esta falta de reconocimiento del racismo por parte de los jueces da lugar a una instrucción débil que provoca no solo que las víctimas inmigrantes sufran más trabas a la hora de ver prosperar sus denuncias, sino una **victimización secundaria** y un **trato diferencial** que les impide ejercer sus derechos con totales garantías. En este sentido, sería necesaria una voluntad política real encaminada a visibilizar y reconocer el racismo, y una sensibilización de los operadores jurídicos que les permita identificar estas situaciones y actuar en consecuencia.

Per assolir una verdadera seguretat cal assegurar igualtat de drets i una societat sense racisme.

Alba Cuevas Barba, directora de SOS Racisme.

Parlem de seguretat i/o d'inseguretat. Però seguretat de qui? I seguretat davant de què? La qüestió se centra en què entenem per seguretat i sobretot qui té el poder per decidir sobre què és seguretat, a qui hem de protegir i de què l'hem de protegir, quins són els mecanismes i límits que tenim per imposar aquesta seguretat... Per això cal, també, parlar dels prejudicis racistes que hi ha darrere del disseny del model de seguretat, i també de la inseguretat de les persones migrades i/o racialitzades que es veuen exposades a les polítiques racistes implementades per aquest model de seguretat.

Què és allò que incideix en la percepció i la sensació de seguretat-inseguretat de les persones? La pobresa, el *mobbing* immobiliari, la brutícia, les migracions, la corrupció, els manters, ...? La mirada sobre què és seguretat i inseguretat és ideològica.

1. La suposada o imposada crisi de seguretat a cop de titular

Des de fa mesos, tot i que amb diferent intensitat, la seguretat o la inseguretat són temes recurrents als mitjans de comunicació, a la vida política de diverses administracions, i fins i tot a converses de cafè o de carrer. Algunes preguntes que cal plantejar-se: Se'n parla perquè preocupa o preocupa perquè se'n parla? A qui li preocupa i quina és la motivació d'aquesta preocupació?

I sobretot, totes partim del mateix significat de seguretat-inseguretat?

Tot i que intentem posar la mirada sobre la totalitat del territori, és cert que Barcelona marca agenda molt més enllà dels seus límits municipals. En aquest sentit, és interessant fer referència als dos baròmetres semestrals de la ciutat de Barcelona

del 2019 (de juny i desembre)¹ ja que a les dues ocasions l'enquesta situa la inseguretat com la primera de les preocupacions de les veïnes i veïns. Cal tenir en compte que el 2019 ha estat marcat, entre altres qüestions, per les eleccions municipals, i en moltes ciutats, evidentment també a Barcelona, la inseguretat hi va tenir un fort protagonisme.

D'altra banda també podem fer referència a les dades de Mossos d'Esquadra,² que plantegen un augment de les denúncies per furt, tant a Barcelona com a d'altres ciutats de Catalunya. Cal, però, tenir en compte que s'està parlant de denúncies i per tant de possibles delictes que cal investigar.

Tot i que manca informació objectiva sobre la qüestió, és evident que de seguretat-inseguretat se'n parla, i com dèiem abans hi ha dos actors que hi tenen certa responsabilitat: representants i càrrecs polítics, i mitjans de comunicació.

1 Baròmetre Semestral de Barcelona. (Desembre 2019) https://ajuntament.barcelona.cat/premsa/wp-content/uploads/2019/12/r19024_Barometre_Semestral_Desembre_Resum_v1_0.pdf

2 Departament Interior de la Generalitat de Catalunya.

Càrrecs electes i partits polítics instrumentalitzen la seguretat-inseguretat ciutadana per treure'n rèdit electoral. Això suposa una gran irresponsabilitat, perquè contribueix a la difusió i l'acceptació d'un discurs alarmista i reaccionari que opta per l'opció fàcil de culpabilitzar els sectors vulnerabilitzats, com ara les persones sense llar, la infància migrant no acompanyada, les treballadores sexuals, els venedors i venedores ambulants..., enlloc d'abordar les causes i buscar possibles solucions.

Mitjans de comunicació i/o professionals de la comunicació també contribueixen a generar aquesta situació d'alarma entorn de la seguretat-inseguretat. És cert que el ritme de consum de la informació i la immediatesa poden dificultar el bon treball periodístic, però cal que les professionals es comprometin a fer bona comunicació. No es poden abordar temes com la seguretat-inseguretat, que són complexos i multifactorials, amb explicacions senzilles, calen anàlisis rigoroses, objectivitat i sobretot molta pedagogia. I a la vegada és imprescindible que els mitjans defugin de lògiques de favors a sectors polítics i econòmics.

Hi ha un periodisme, malauradament majoritari i poderós, que està mante-

nint i reproduint el racisme, per exemple quan potencia prejudicis i alimenta un imaginari de discriminació.

2. Racisme

El racisme no és una qüestió moral. El racisme està vinculat a dinàmiques de poder que vulnereu drets i s'emmarca en les estructures de control de l'Estat, i en aquest sentit la seguretat-inseguretat, la por, el confort, la tranquil·litat,... es converteixen en mercaderia molt preuada per reproduir i consolidar lògiques de discriminació, persecució, exclusió i expulsió amb determinades persones i/o col·lectius.

De manera recurrent el poder (polític, econòmic, social) assenyala determinats col·lectius, com ara les persones migrants i racialitzades com a no blanques, com a culpables i/o generadores d'inseguretat, entesa aquesta únicament des de la perspectiva de la delinqüència. El boc expiatori canvia segons el moment: carteristes del metro, narcopisos, les persones que es dediquen a la venda ambulants als carrers de la ciutat o els infants i joves estrangers no acompanyats. Però la intervenció municipal s'acaba concretant en la criminalització racial i les polítiques de repressió policial. Algunes de les situacions que detalllem tot seguit són específiques de Barcelona, d'altres són més generals.

- Un dispositiu, durant els mesos d'estiu, que té com a finalitat acabar amb el *top manta* a la ciutat. De nou, la resposta per part de l'administració pretén solucionar amb repressió qüestions que són resultat de desigualtats globals i estructurals, i que no només no canviaran amb més presència policial als carrers, sinó que aquest increment pot representar un augment de la violència i del racisme policial cap al col·lectiu.

No es pot abordar la venda ambulants sense fer referència a les conseqüències d'una llei d'estrangeria, com a instrument del racisme institucional, que travessa totes les dimensions de la vida i que arracona les persones al marge del mercat laboral, sotmetent-les, en ocasions, a diferents formes d'explotació laboral. I també cal parlar de la utilització de codi penal per acabar amb aquesta activitat, que fa impossible que les persones que s'hi dediquen puguin regularitzar la seva situació administrativa a causa de l'existència d'antecedents penals, ja que la venda al carrer de determinats productes està tipificada com a delictes.

- El discurs que situa la infància en perill (infants i joves estrangers no acompanyats) com a infàn-

cia perillosa, no només suposa l'elusió dels deures i obligacions de totes les administracions vers el compliment de la Convenció Internacional dels Drets dels Infants, sinó que a més alimenta una construcció, estigmatitzada i racista, com a problema social. La conseqüència d'això és l'abandonament de la lògica de protecció i l'adopció d'una lògica penal. En els darrers mesos trobem exemples infinits en què la infància migrant ha estat instrumentalitzada per càrrecs electes i representants de partits polítics per treure'n rèdit, una instrumentalització que no hagués estat possible sense la inestimable ajuda dels mitjans de comunicació. Ho hem vist arreu del país davant possibles obertures de centres d'acollida, o en relació a les agressions violentes que han patit alguns d'aquests joves (moltes més de les que s'han fet ressò els mitjans). Un altre exemple de discurs irresponsable per part de les administracions públiques el trobem quan parlen d'onada, de saturació i fins i tot d'abús del sistema, de perfils difícils que no es volen integrar... i també quan es relaciona o se'ls atribueix, de manera sistemàtica i com a col·lectiu, actuacions delictives. Són discursos que alimenten i condicionen un imaginari cap a aquests

infants i joves que és racista, negatiu i discriminatori, allunyat de la realitat i poc rigorós, i que a més genera més situacions d'exclusió i desigualtat.

- Les operacions policials conjuntes entre Guàrdia Urbana (a Barcelona), Mossos d'Esquadra i Cos Nacional de Policia, que, argumentades en la lluita contra el crim i la delinqüència, acaben tenint efectivitat únicament en qüestions vinculades amb l'estrangeria. Aquestes actuacions policials il·legals suposen vulneració de drets i llibertats i a més alimenten discursos racistes i generen desconfiances i fractura social.

Cal parlar també de **les identificacions policials racistes** que consisteixen a demanar la documentació a les persones seleccionant-les exclusivament pel seu aspecte físic. Tot i estar prohibides en l'ordenament jurídic espanyol i també en la normativa europea i internacional, les identificacions no només es donen de manera generalitzada, sinó que a més gaudeixen d'impunitat a l'espai públic. Cal tenir en compte que no són aïllades, que no depenen de l'actuació d'un policia, sinó que són una pràctica sistematitzada que normalitza el control policial d'uns grups, recreant una

sensació d'inseguretat que vincula l'aparença física no occidental amb el delictes i/o l'incompliment de la norma: s'atura les persones pel que són o semblen ser i no pel que han fet o sembla que han fet. A més l'Estat espanyol justifica les identificacions policials per color de pell o altres supòsits ètnics quan es produeixen en el marc del control migratori, assumint la idea falsa que tota la població amb nacionalitat espanyola és blanca. Així ho exemplifica el cas de Zeshan Muhammad, ara al Tribunal Europeu de Drets Humans, que el 2013 va iniciar un litigi contra l'Estat espanyol per una identificació policial racista. El recorregut als tribunals espanyols va acabar amb un posicionament del Tribunal Constitucional que reproduïa el que ja havia dit el 2001 arran d'un altre cas d'identificacions racistes: *és legítim i legal identificar persones que no presenten les característiques físiques de la majoria de la població, és a dir no blanques, ja que "el normal és que les persones de nacionalitat espanyola siguin blanques"*.

Es tracta de pràctiques policials que són discriminatòries: per cada persona amb nacionalitat espanyola aturada se n'aturen 7,4 amb nacionalitat estrangera; per exemple, a Catalunya el 54,1% de les identificacions policials es duen a

terme a persones amb nacionalitat estrangera, quan aquestes només representen el 13,7% de la població total. Si ho plantejem en termes d'efectivitat policial, cal tenir present que la desproporcionalitat d'identificacions a les persones amb nacionalitat estrangera és incoherent amb la taxa d'encert d'aquestes identificacions, ja que tendeix a ser més baixa que la taxa d'encert en identificacions a persones amb nacionalitat espanyola. Una altra dada interessant fa referència als motius d'identificació, segons dades facilitades per Mossos d'Esquadra; en el cas de les persones de nacionalitat espanyola, les identificacions es donen majoritàriament amb motiu de «robatori amb força», i en el cas de les persones amb nacionalitat estrangera, el motiu principal és el «control policial de pas». La motivació vinculada al «control policial de pas» pot suposar major marge de discrecionalitat per part de l'agent de policia que en el supòsit de «robatori amb força», on sí que hi ha una motivació específica i real que justifica la identificació.

Una altra qüestió a destacar és la forma d'actuar de la policia, reflectida en l'estudi que es va fer en el marc de l'informe "L'aparença no és

*motiu*³: el 70% de les persones que van respondre l'enquesta van manifestar no haver estat informades del motiu de l'aturada, cosa que contradiu l'article 16.2 de la Llei Orgànica 4/2015 de Seguretat Ciutadana, que sosté que la persona identificada serà informada de manera immediata i comprensible sobre el motiu de la sol·licitud. Un 41% de les persones que van respondre l'enquesta sostenen que, a més, l'agent no portava el número d'identificació visible: una infracció, segons l'article 18 del Reial Decret 1484/1987, de 4 de desembre, sobre normes generals relatives a escales, categories, personal facultatiu i tècnic.

3. Reptes

En primer lloc és necessari fer una reflexió que té a veure amb els continguts i significats, i també amb la posició des de la qual volem abordar la qüestió de seguretat-inseguretat. És imprescindible adoptar una perspectiva multifactorial, i per tant incloure al conjunt d'agents socials que poden estar implicats, la responsabilitat i coordinació de totes les administracions competents i també, la participació dels

3 SOS Racisme Catalunya. (2019). L'aparença no és motiu: Identificacions policials per perfil ètnic a Catalunya. Barcelona. SOS Racisme Catalunya.

col·lectius i/o persones que solen ser assenyalades quan es parla de seguretat-inseguretat. Cal que la mirada no es limiti a qüestions concretes (resposta a una alarma mediàtica, el marc d'una campanya electoral, ...) sinó que aquesta ha de combinar el curt, el mig i el llarg termini; perquè tot i que caldrà donar resposta a urgències i fets concrets, la complexitat recau en la transformació de les estructures que generen desigualtat i pobresa, i en la desarticulació dels mecanismes que criminalitzen i culpabilitzen certes persones i col·lectius.

La repressió no solucionarà els problemes de seguretat-inseguretat. Una reforma del codi penal que endureixi les penes de presó contra els delictes menors patrimonials, i/o una major presència de policia al carrer, no pot donar resposta a problemes que tenen relació amb una crisi econòmica, social i política, global i estructural, que s'acarnissa amb les persones i els col·lectius més vulnerabilitzats. La pobresa, la crisi immobiliària, les mancances de l'estat del benestar, lleis (com el cas de la llei d'estrangeria) injustes i que tanquen portes, són els elements que caldria assenyalar com a culpables de la inseguretat que moltes persones pateixen.

Per assegurar seguretat i combatre inseguretat és prioritari el disseny, el finançament i l'execució d'una política pública enfocada a l'erradicació de les desigualtats i que garanteixi la igualtat de drets a tothom, per tal d'afrontar totes les violències (personal, estructural i cultural). Partint de la idea que la resolució dels conflictes no pot recaure únicament en els cossos de seguretat, cal un treball d'educació i de prevenció que reforci el paper de la societat civil -veïnes i veïns, associacions i col·lectius- on la policia i la presó siguin, tal i com recull el marc jurídic, l'última ràtio.

La construcció d'un espai públic de qualitat és un element clau per garantir la convivència i la cura (seguretat humana) de la ciutadania, i per això aquesta construcció no pot dependre exclusivament d'una tasca policial on només intervé el factor securitari, com a la persecució de la delinqüència. En definitiva, la seguretat humana entesa com a mecanisme per proporcionar cura i donar resposta a les necessitats de les persones per garantir una vida digna i un desenvolupament amb plenitud, i com a garantia de no ser discriminades. Es tracta d'un concepte de què es va començar a parlar als anys 80 i que es consolida a l'Informe sobre Desenvolupament Humà l'any 1994. A diferència del

model clàssic de seguretat, que responsabilitza les persones de manera individual, aquest nou model aposta per posar en el centre les persones i el bé comú⁴.

4 Font, Tica. Ortega, Pere. (2019). Violència, Seguretat i Construcció de Pau a les ciutats. Barcelona. Centre Delàs d'Estudis per la Pau.

Patriarcat, feminisme(s) i racisme.

*Gemma Ferreón Rivera i Beatriu Guarro i Picart.
Coordinadora d'Incidència i membre del Consell de
SOS Racisme*

Dia 8 de Març. El feminisme hegemònic surt al carrer per manifestar-se, per cridar, per denunciar les opressions que el patriarcat exerceix encara avui dia contra les dones. A manifestar que encara hi ha molta feina a fer i que els nostres drets encara se segueixen vulnerant de manera sistemàtica. Se senten càntics que diuen "germana, jo sí que et crec", "nosaltres som la teva manada", etc. Se senten dones que denuncien el "sostre de vidre", que "no vol dir que no", que les esferes del poder encara segueixen sent masclistes.

Paral·lelament, dones marroquines que treballen com a temporeres de la fruita són explotades, violades i ignorades. Moltes dones d'Abya Yala o de les Filipines segueixen treballant de manera precària en el sector de les cures i de la llar, i les dones afrodescendents i les dones gitanes denuncien la invisibilització flagrant de la seva presència i discriminació històrica a l'Estat espa-

nyol. Elles, les que poden, també surten al carrer per fer visible les seves opressions, perquè no oblidem que sortir al carrer per reivindicar els teus drets és també un privilegi que no totes tenim, i que no per a totes suposa el mateix esforç. On són totes aquestes dones que diuen ser les nostresgermanes? Allà no hi són. Hem d'assumir que majoritàriament són dones blanques, i de classe mitjana i alta, les que contracten dones de països del Sud Global. Aquestes són, generalment, dones empobrides a causa d'un capitalisme que jerarquitzava el poder asimètricament entre les nacions globals. No ens preguntem que per solucionar el repartiment de les tasques quotidianes i de les cures per als familiars dependents, decidim mercantilitzar i explotar els cossos d'altres dones, en comptes de qüestionar que aquest mateix repartiment, tot i que hem fet avenços, encara recau majoritàriament a l'esfera femenina.

¿On són aquestes germanes quan les interpel·lem dient-los que a les dones racialitzades no només se les cosifica per ser dones, sinó que se les exotitza i se les inferioritza a través d'uns estereotips racistes construïts arran d'un imaginari colonial que encara perviu a les societats del Nord? Com dir-los que aquestes dones ni tan sols poden veure aquest sostre que les dones blanques volen trencar? Per què insisteixen que se sumin a la lluita, que hi hagi una unitat per fer més força, si ni tan sols creuen que el racisme, juntament amb el capitalisme, i el colonialisme formin part de les mateixes estructures de poder que sustenten el patriarcat?

Caldria, urgentment, fer una revisió de l'origen dels privilegis que tenen unes poques dones i de les diverses opressions que interseccionen a d'altres. A les racialitzades no només se les oprimeix pel gènere o la classe, sinó que a més la racialització i/o la irregularitat administrativa agreuja i complica profundament les seves existències i qüestiona constantment la seva pròpia humanitat. La sola presència a l'espai públic ja és triplement violenta, la vulneració dels drets està tan naturalitzada a causa del racisme estructural i estructurant que existeix a la societat, que se les invisibilitza en una lluita que diu ser de totes les

dones. Quins drets defensem quan parlem de feminisme? Per a qui lluitem quan invisibilitzem les lluites i les narratives d'altres dones, d'altres feminismes? Com podem apel·lar a la unitat si només ho fem des de la nostra posició de privilegi sense qüestionar-nos per què els tenim, aquests privilegis?

I si ens centrem en el cas de les dones musulmanes veiem com el feminisme hegemònic postula que una dona no pot ser feminista i alhora musulmana ja que la religió suposadament imposada impedeix que la dona que la practica prengui consciència de la seva condició d'oprimida pel patriarcat. El problema és que aquesta visió simplista topa constantment amb la realitat: només cal veure com s'organitzen les dones musulmanes d'arreu per lluitar contra les opressions de què són víctimes com a dones. I alhora aquest feminisme hegemònic adopta una actitud prepotent i paternalista que es permet de dir a dones d'altres cultures què els convé i què no els convé. I si, a més, la dona musulmana porta hijab, es converteix en el centre de la diana. Parafrasejant M. Mercè Marçal podríem dir que és una "dona, de classe baixa i de religió "sospitosa"". Però si escoltem les dones que porten hijab veiem que els seus motius també són molt diversos i que, per a moltes,

l'ús d'aquesta peça de vestir respon, sobretot, a la necessitat d'afirmació identitària davant del rebuig social inherent a la islamofòbia.

Nurul Izzah Anwar, diputada de Malàisia, assegura que per a ella portar vel és una decisió empoderadora perquè mostra "la seva acceptació orgullosa de la identitat musulmana"; una dona que explica que va decidir dedicar-se a la política perquè un líder musulmà va dir-li que "les capacitats de les dones no existeixen només per a realitzar-se en la maternitat sinó per a liderar en la societat"⁵

El debat entre les mateixes dones musulmanes és ben viu i si volem ser aliades "des de fora" hem de deixar de banda l'obsessió amb l'ús del vel i centrar-nos en allò que diu l'article 18 de la Declaració universal dels Drets humans: *Tota persona té dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió; aquest dret inclou la llibertat de canviar de religió o de creença, i la llibertat, individualment o col·lectivament, en públic o en privat, de manifestar la seva religió o creença per mitjà de l'ensenyament, la pràctica, el culte i l'observança*. No ens pertoca a les dones, a les persones no musulma-

5 Diario Público. Entrevista de María Iglesias, 23 de desembre del 2019

nes opinar sobre les seves creences i els rituals que s'hi associen.

A més, aquesta obsessió per posar la dona musulmana en el centre de la diana ens porta, d'una banda, a atacar la presumpta víctima i de l'altra a desdibuixar les opressions patriarcals. El patriarcat, certament, és universal però les maneres com es manifesta són diferents en cada país i en cada context cultural. No podem dir (o pensar) que unes religions són més opressores que unes altres i alhora revictimitzar les dones que suposem que pateixen determinades opressions; només avançarem quan tinguem clar que igual que el patriarcat es manifesta de maneres diferents, com hem dit abans, la lluita per abolir-lo forçosament s'ha de manifestar també de maneres diferents. Pretendre imposar la visió hegemònica occidental, forjada durant anys de lluites feministes, a d'altres contextos és una forma més de paternalisme; només les dones, cada dona, tenen el dret de decidir per elles mateixes.

I mentre les dones musulmanes, sigui de creença o de tradició, continuen debatent entre elles, què podem fer les dones no musulmanes occidentals? En primer lloc, prendre consciència de la nostra situació de privilegi: fruit de moltes lluites hem anat adquirint uns drets

que fins fa ben poc no teníem (des del dret a vot fins a l'ocupació de determinats llocs de treball reservats només als homes, passant per la possibilitat de tenir béns propis); però quan tots aquests drets adquirits a base de lluites i d'esforços no són universals, deixen de ser pròpiament drets per convertir-se en privilegis. I només prenent consciència d'aquests privilegis podrem acostar-nos a d'altres comunitats de dones que no els tenen reconeguts, escoltar-les i fer-nos realment còmplices de la seva lluita, i no pas pretenent que la seva lluita hagi de ser la nostra.

Dèiem abans que el racisme, juntament amb el capitalisme, el colonialisme i el patriarcat forma part de les mateixes estructures de poder. Així doncs, de la mateixa manera que no podem deslligar la lluita feminista de la lluita contra el sistema capitalista opressor, no podem pretendre que una dona que pateix la triple discriminació, sovint sumada a la d'estrangeria, i que a més té els seus orígens en contextos colonials, prescindi de la lluita contra alguna d'aquestes opressions per adoptar formes de lluita pròpies d'altres contextos. Encara que el poder mantingui els seus mecanismes de domini intactes, la realitat actual no és la mateixa dels anys 70 i la lluita femi-

nista ha de saber-s'hi adaptar. Avui el feminisme només pot ser interseccional, sumar totes les lluites, escoltar totes les veus i posar en pràctica realment el concepte teòric de sororitat, que Marcela Lagarde defineix com a "*una experiència de les dones que condueix a la recerca de relacions positives i l'aliança existencial i política, cos a cos, subjectivitat a subjectivitat amb altres dones, per contribuir amb accions específiques a l'eliminació social de totes les formes d'opressió i al suport mutu per aconseguir el poder genèric de totes i l'empoderament vital de cada dona*"⁶.

6 Marcela Lagarde. *Enemistad y sororidad: hacia una nueva cultura feminista*. E-mujeres.net

La criminalització dels mitjans de comunicació i la manca d'eines efectives de fiscalització per fer-hi front.

Marilda Suerias Bardou, membre del Consell de SOS Racisme i advocada del Servei d'Atenció i Denúncia.

El paper dels mitjans de comunicació en la reproducció del racisme.

Quina part de responsabilitat tenen el periodisme i els mitjans de comunicació en la reproducció i manteniment del racisme? No podem tractar aquesta qüestió sense recordar que el racisme està vinculat a dinàmiques de poder que vulneren drets i que s'emmarca en les estructures de control de l'Estat fonamentades en el capitalisme neoliberal, el patriarcat i el racisme.

Així, el periodisme i els mitjans tenen un paper actiu en la construcció racial de la societat, atès que en la seva transmissió d'informació activen prejudicis que estan latents, contribuint així a alimentar i reforçar un imaginari racista preexistent a la societat. Malauradament, aquest poder està al servei de l'Estat i les corporacions que es lucren del racisme (el negoci de la xenofòbia).

Per exemple, la vinculació de certs orígens nacionals o ètnics a qüestions de seguretat no és casual. Respon a interessos de l'Estat que exerceix un control racista. La criminalització de persones d'origen estranger serveix per a la difusió d'un discurs molt concret que es nodreix de la paranoia securitista europea i que legitima entre d'altres qüestions, l'existència de normatives tan violentes i racistes com la Llei d'Estrangeria.

El passat 05/11/2019, el portaveu de VOX al Congrés, Iván Espinosa de los Monteros, durant l'entrevista en directe de Susana Griso al programa *Espejo Público* de la cadena Antena3, va fer una interpretació de dades estadístiques errònia i manipuladora sobre les tendències delictives de persones amb nacionalitat espanyola comparada amb les de persones amb nacionalitat estrangera. La cadena no en va tenir prou a donar un es-

pai de visibilització d'aquesta mena de discurs, sinó que va penjar un post al seu web que, sota el títol "*la controvertida interpretació*", reproduïa l'entrevista. Aquest mitjà de comunicació no només no va aïllar aquest discurs d'odi, sinó que va fer-se'n ressò a través de tots els seus canals, esdevenint al seu torn un megàfon disseminador del discurs anti-immigració de l'extrema dreta espanyola.

La secció *Les Veritats Ocultes* del programa el Matins de TV3 del 30/09/2019 va analitzar una fotografia del primer ministre canadenc, Justin Trudeau, en la qual apareixia disfressat i amb la pell pintada de negre. A la tertúlia comentaven les crítiques que aquesta fotografia va suscitar cap al polític, que va reconèixer la pràctica del *Blackface* i va demanar perdó per l'atac racista que implicava. Les intervencions dels tertulians van suposar 6 minuts d'invisibilització del racisme en què s'origina la pràctica del *Blackface*, de *whitesplaining*, ridiculitzant els arguments que critiquen el *Blackface* amb frases com "ja no ens podem disfressar de res" (de persona negra?). I evidentment es va fer ús de l'argument de "la intencionalitat" o la "bona fe" que podem tenir i que suposadament ens exculpa quan ens disfressem estereotipant cultures o races.

Els espais on es manifesten lliurement opinions, com ara una tertúlia, estan emparats pel dret a la llibertat d'expressió. Això no obstant, la llibertat d'expressió no és un dret absolut, i no pot ser utilitzada per atacar i humiliar de manera greu grups i col·lectius socialment discriminats. Cedir espais a persones que no són enteses en el tema, donant via lliure a la reiteració i al reforç d'estereotips racistes, pot tenir conseqüències greus. Tenint en compte que el *Blackface* és un tema sensible i que el públic en vol parlar, el que s'espera d'un programa de la televisió pública és que com a mínim convidi persones competents en la matèria. Si no, correm el perill de caure en la minimització d'uns fets greus que deriven d'un problema social i estructural. Encara que no hi hagi incitació a l'odi com a tal, la banalització pot reproduir narratives que són discriminatòries i opressores cap a col·lectius històricament discriminats.

Les **conseqüències** del discurs d'odi anti-immigració i racista són palpables. A nivell macro, observem una pujada de certs sectors polítics amb propostes racistes, opressives cap a sectors de la societat històricament discriminats. A nivell micro, el discurs d'odi té efectes reals i concrets en la vida de les persones que formen part d'aquests col·lectius.

Per posar un exemple: els atacs a centres d'infants migrants no acompanyats no són aïllats o fortuïts, són conseqüència d'una legitimitat i un deure auto-atorgats d'impartir justícia, per la sensació d'impunitat que genera el discurs d'odi escampat i amplificat pels mitjans de comunicació i no perseguit pels mecanismes judicials establerts.

Com hem fet prevenció fins ara?

La societat de la informació s'ha dotat de mecanismes de control que informen i recomanen sobre les bones pràctiques periodístiques i l'ètica periodística responsable. En teoria, aquestes entitats tenen, fins i tot, capacitat sancionadora.

A Catalunya, les dues eines de fiscalització que tenim al nostre abast són el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) i la Fundació Consell de la Informació de Catalunya (FCIC).

El **CAC** és un òrgan públic: la seva creació i funcionament estan regulats per llei i es defineix com a "*l'autoritat independent de regulació de la comunicació audiovisual de Catalunya*". Té com a finalitat vetllar pel compliment de la normativa aplicable als prestadors de serveis de comunicació audiovisual, tant els públics com els privats. I els seus

principis d'actuació són la defensa de la llibertat d'expressió i d'informació, el pluralisme, la neutralitat i l'honestedat informatives, així com de la lliure concurrència al sector.

Per la seva banda, la **FCIC** és una institució privada que es va constituir per vetllar per la realització de la professió periodística d'acord amb els seus principis ètics. Segons el Preàmbul del Codi Deontològic és un "*organisme independent encarregat de vetllar pel compliment d'aquest codi*". A més, s'erigeix com a una autoritat moral que té la capacitat de proporcionar un segell de qualitat als mitjans de comunicació que s'adhereixen a la Fundació.

Malgrat les **recomanacions** elaborades per aquests organismes, tot i que han suposat una millora important, queda molta feina per fer; des del nostre àmbit trobem resistència a l'hora de parlar de racisme. Per exemple, documents que recullen la preocupació pel tractament irrespectuós a les persones d'origen estranger, on recomanen evitar el tractament negatiu d'aquestes temàtiques. Ara bé, definir què és un tractament "negatiu" d'una notícia és una qüestió subjectiva, però el racisme no és una qüestió subjectiva: són fets concrets amb conseqüències concretes objectivables.

La paraula "racisme" es pronuncia poc. Això denota que encara hi ha poca predisposició a identificar-lo, especialment per les persones que no el pateixen (perquè probablement el reproduïxen). D'una banda, quan el món de la notícia està controlat per corporacions periodístiques al seu torn controlades per persones d'una condició determinada (home, blanc, heterosexual, classe alta,...), la tendència a la invisibilització i no reconeixement del racisme és més elevada. D'altra banda, es recomana "donar veu" a les persones estrangeres i/o de perfil racialitzat com a no blanc, objectes de la notícia. Però la realitat és que no es tracta de donar-los veu perquè ja en tenen una. Cal cedir l'espai mediàtic i propiciar la veu de la migrant, del manter, dels infants, de les persones musulmanes, etc., perquè no se les limiti a ser objecte de la notícia, sinó perquè en siguin subjectes.

Cal ser conscients que el periodisme esdevé una eina de l'Estat que exerceix el control racista quan es limita a consultar fonts "oficials", policials i polítiques, que de fet serveixen per mantenir les estructures de poder racistes.

Les respostes a queixes

Quan sotmetem queixes davant d'aquests organismes ens trobem sovint amb respostes que denoten

una falta de coneixement de què és i com opera el racisme i les seves implicacions.

En els seus raonaments trobem el recurs a l'argument de "la intenció" com a una excusa exculpatòria, com ho va fer el FCIC en una de les seves respostes exculpant el periodista que en un article⁷ vulnera la privacitat i la dignitat de les persones musulmanes que professen el muridisme, així com la dels venedors ambulants. És igual si el periodista tenia bona voluntat a l'hora d'informar, el que importa és el resultat dels seus actes. I tampoc no està en mans de gent que no té coneixements sobre l'Islam, sobre el muridisme, la venda ambulants, la islamofòbia o el racisme, valorar si s'ha lesionat la dignitat de les persones que professen aquesta fe o són susceptibles de ser discriminades per fer-ho.

És un perill justificar el periodista amb el pretext del seu dret a informar i obviar que aquest ha lesionat

7 Juan José Fernández, Los adeptos de una cofradía islámica senegalesa se hacen con el control del 'top manta' en España. *El Periódico*, 24/02/2019.

<https://www.elperiodico.com/es/sociedad/20190223/cofradia-islamica-senegalesa-mouride-domina-top-manta-espana-7256308>

la dignitat d'un grup de persones fent ús del seu privilegi blanc. El dret a la informació és encara un privilegi de les persones blanques, en aquest país i a Europa. Massa sovint el dret a informar o la llibertat d'informació s'utilitza com a argument que passa per sobre de qualsevol altre dret: dignitat, honor, privacitat i intimitat, família, imatge, llibertat religiosa, integritat moral, etc. I més quan es tracta de persones racialitzades com a no blanques.

El FCIC observa que⁸ *"el propòsit que ha portat el diari a la publicació d'aquesta informació és el desig de satisfer un interès ciutadà sobre la realitat de la venda ambulants"* i que exposar públicament la vida privada i espiritual dels venedors ambulants permet al lector "conèixer millor la seva realitat" i "respon a l'interès d'informar la ciutadania sobre aquesta temàtica". Plantejar aquest argument en aquests termes denota en si mateix un raonament racista: el lector –de perfil euro-blanc– necessita imperativament entendre la realitat dels venedors ambulants senegalesos, i per satisfer aquesta necessitat és totalment legítim envair la privacitat de les persones que es dediquen

8 Fundació Consell de la Informació de Catalunya (FCIC). Codi Deontològic, Annex B, recomanació 02, "consideracions sobre la desatenció".

a la venda ambulants. És més important satisfer el dret a la informació del blanc europeu que respectar el dret a la dignitat de les persones que practiquen el muridisme, que són majoritàriament africanes, negres i migrades.

I tot i que s'emparin en aquest suposat dret primordial a la informació, siguem honestes: les corporacions mediàtiques ja no tenen com a objectiu principal informar. Avui dia l'estil de comunicació i d'informació és alhora opinió i notícia i s'adreça principalment a les emocions. A cop de titulars i likes, es busca una immediatesa informativa que confon i distorsiona la realitat. Això no és informació, és espectacle. I a qui serveix aquest espectacle? Com es finança? Qui en treu rèdit econòmic? Doncs les mateixes persones que, en última instància, tenen el poder de construir un discurs concret amb una finalitat concreta.

I ara què?

Per això és necessari que la ciutadania es planteji fer ús del seu poder de boicot contra els mitjans de comunicació que es lucren de l'espectacularització tot reproduint dinàmiques racistes sense miraments. I també que les professionals apostin per fer periodisme ètic: cal que el periodisme parli de racisme en

totes les seves dimensions i que faci un esforç d'autorevisió per tal de situar-se dins del sistema opressor i actuar-hi contra. Per fer-ho, les aliances amb col·lectius i entitats antiracistes que treballen des d'una perspectiva feminista i descolonial són essencials.

CAPÍTOL 2

Narratives de l'odi i la discriminació racista. Una anàlisi.

Cuando vemos cómo se destripa y se desangra el lenguaje, ¿qué entendemos por poder público?... La crisis de la democracia moderna es profunda.

Arundhati Roy

Narratives de l'odi i la discriminació racista. Una anàlisi.

*Marina Girona-Raventós, Chaimae Essousi.
Activistes antiracistes, membres del grup
#AixòésRacisme de SOS Racisme.*

Els delictes i discursos d'odi racistes constitueixen una part fonamental del racisme sistèmic i institucional. Veurem diferents elements que intervenen en el desenvolupament de mecanismes de discriminació violents, tant directes com indirectes, i que tenen conseqüències directes en col·lectius en situació de desavantatge estructural. Així, entenent la terminologia legal i jurídica, les arrels històriques de la discriminació racial i l'anàlisi dels discursos d'odi racistes, aquest capítol pretén esclarir les seves dinàmiques més intrínseques. A partir de l'anàlisi de diversos exemples de discurs, s'identifiquen cinc narratives principals d'odi polític que suposen peces angulars en la discriminació racista relatives a: la invasió, la despesa econòmica, la inseguretat, el terrorisme islamista, i la incompatibilitat. Finalment, fem menció d'eines i recursos per generar contra-narratives i alternatives transformadores. En aquest capítol adaptem al català

la publicació de l'informe «Racist Hate Speech in Spain: a 2018 case analysis –towards possible 'alternative narratives'»⁹. Aquest informe, publicat el 2019, recull els resultats d'una investigació d'anàlisi de casos d'odi i discriminació en un període anual centrada en actors polítics; i és el resultat del projecte de col·laboració europeu "Words are Stones"⁹. El principal objectiu

⁹ Words Are Stones (<http://www.cronachediordinariorazzismo.org/words-are-stones-english/>) és un projecte de recerca aplicada d'organitzacions i activistes de 6 països de la Unió Europea (Itàlia, França, Àustria, Grècia, Xipre, i l'estat espanyol) finalitzat a inicis de 2020, en què es s'han analitzat els principals discursos d'odi racista per part d'actors polítics en cadascun dels països involucrats, identificant les principals narratives en què aquests discursos s'emmarquen. El projecte ha culminat amb una anàlisi comparativa dels 6 informes estatals, identificant estratègies i narratives comunes i divergents, a més de les contra-narratives i narratives alternatives antiracistes i/o transformadores per fer-hi front.

d'aquest capítol és entendre i reflexionar entorn els delictes i discursos d'odi en tant que expressions politico-socials del racisme en el context català i espanyol.

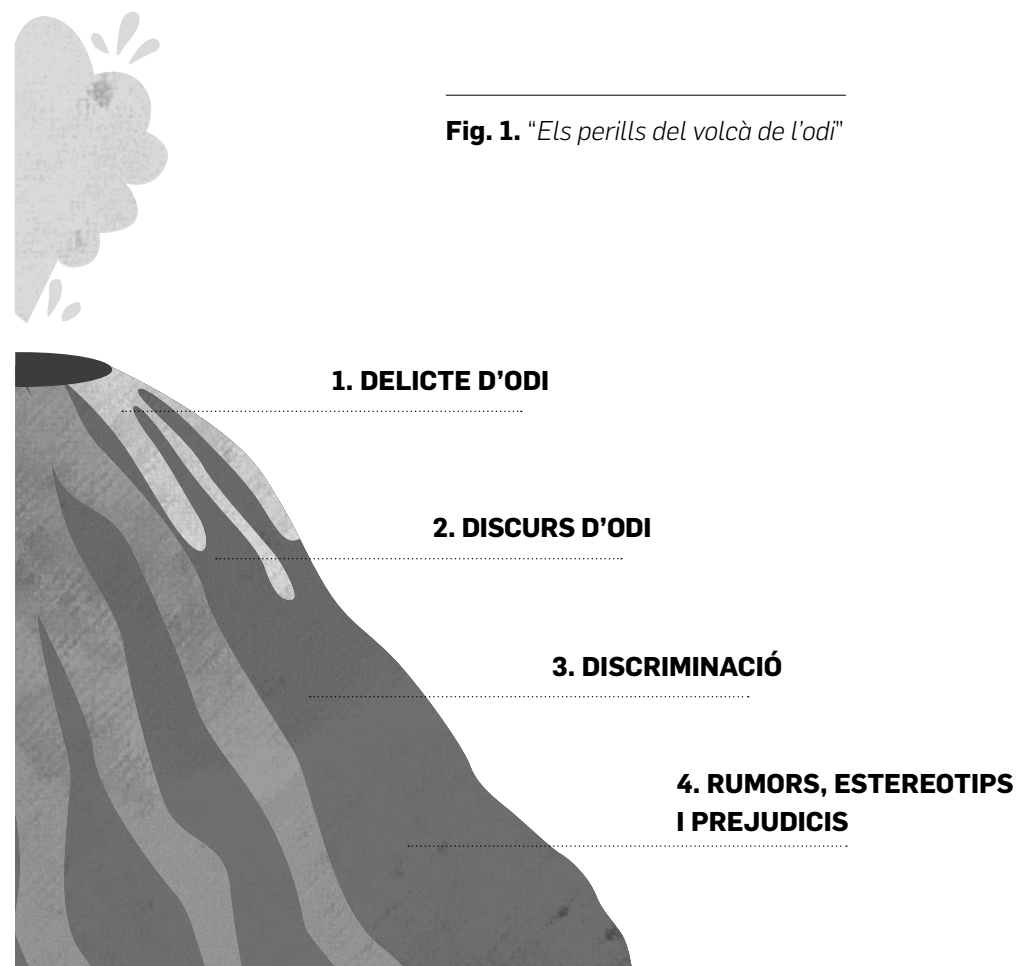
L'equip del projecte Words Are Stones va estar conformat per les dues autores d'aquest capítol, a més d'Iris Colomé-Boada i Cristina Romero-Reyes, a les quals agraïm la implicació i col·laboracions. També agraïm l'expertesa d'Edoardo Bazzaco (SOS-Racisme).

TERMINOLOGIA I MARCS LEGALS

Els perills del volcà de l'odi.

"Els perills del volcà de l'odi" és també el títol de la proposta formativa per treballar amb joves i no tan joves (veure el catàleg formatiu de SOS Racisme). Té per objectius: 1/ identificar i saber diferenciar els discursos punibles dels no-punibles; 2/ practicar i adquirir eines de resposta al discurs de l'odi online.

Fig. 1. "Els perills del volcà de l'odi"

Marc legal: internacional, europeu i estatal

La definició legal i jurídica de *discurs d'odi* requereix un plantejament en profunditat, ja que les perspectives i marcs legals tenen un important impacte en individus i col·lectius, encara que els seus efectes estiguin subestimats en gran mesura. Tot i que no es pot identificar un consens sobre una definició única de què és exactament el *discurs d'odi*, existeix un cert acord en què els *delictes d'odi són tots aquells que ataquen "identitats d'un individu i de les comunitats a les quals pertanyen. És un atac contra la naturalesa essencial víctima/supervivent, un atac contra el seu dret individual i col·lectiu de gaudir de l'exercici dels drets i igualtat de participació en la societat. El discurs d'odi s'ha de dimensionar a partir de la vulneració dels drets fonamentals que suposa, afectant la igualtat, la dignitat, la llibertat, la participació política i la llibertat d'expressió"* (Serra, 2018). Per tant, el discurs d'odi no només afecta col·lectius vulnerables, sinó també la víctima individual i el seu entorn. Entre les seves conseqüències, els delictes d'odi poden pertorbar la salut mental i física d'un individu (ansietat, estrès, atacs de pànic, sensació de malestar, manca de control i poder, etc.) (Serra, 2018).

Marc internacional

Segons el dret internacional, el principi jurídic referent sobre discurs d'odi es pot identificar a l'article 20 del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de 1966 (ICPPR per les seves sigles en anglès) el qual estableix que "*qualsevol promoció de l'odi nacional, racial o religiós que constitueix incitació a la discriminació, la hostilitat o la violència estaran prohibides per la llei*". A més, el Comentari General nº34 de la Comissió de Drets Humans indica les respostes específiques de l'Estat i què significa *prohibit per la llei* en termes de *lax specialis*: "*Els actes a què es refereix l'article 20, paràgraf 2, han de (a) promocionar (advocate) (b) estar relacionades amb finalitats d'odi nacional, racial o religiós i (c) constituir incitació a la discriminació, l'hostilitat o la violència. Per "promoció" (advocacy) s'entenen les formes d'expressió públiques destinades a obtenir acció o resposta. Per "odi" s'entenen emocions intenses d'oprobri, enemistat i detestació cap a un grup objectiu. La "incitació" fa referència a la necessitat que l'advocacia (promoció) sigui susceptible a desencadenar actes imminents de discriminació, hostilitat o violència. N'hi hauria prou que la incitació estigui relacionada amb qualsevol dels tres actes: discriminació, hostilitat o violència.*" (PRISM, 2018).

Aquests principis legals deriven a les entitats estatals una responsabilitat fonamental a l'hora de desenvolupar la llei punitiva envers els delictes d'odi. Així, és possible identificar una diferència essencial entre ambdós termes, incitació envers promoció (*advocacy*). La *incitació* ha d'estar directament relacionada amb un acte de discriminació, fet que implica una diferència clara en termes pràctics a l'hora de definir un delictes d'odi d'una determinada forma (incitació) o d'una altra (promoció o *advocacy*).

Una altra norma essencial del dret internacional que destaca i desenvolupa la responsabilitat estatal sobre la prohibició de la parla d'odi per llei es troba a l'article 4 de la Convenció per a l'Eliminació de la Discriminació Racial (CERD per les seves sigles en anglès): "*Els Estats condemnen tota propaganda i totes les organitzacions basades en idees o teories de superioritat d'una raça o grup de persones d'un color o origen ètnic, o que intentin justificar o promoure l'odi racial i la discriminació en qualsevol forma i es comprometen a adoptar mesures immediates i positives dissenyades per eradicar tota incitació a o actes de tal discriminació i, amb aquesta finalitat, tenint en compte els principis plasmats en la Declaració Universal dels Drets Humans i els drets*

expressament recollits a l'article 5 d'aquesta Convenció".

Per tant, els marcs internacionals estableixen un conjunt de principis generals, però la comprensió, interpretació i definicions específiques del *delicte d'odi* i *discurs* es deriven als estats i organismes jurídics nacionals competents.

Marc europeu

En el dret europeu, es poden identificar dues definicions principals que cal tenir en compte. En primer lloc, la recomanació n°R (97) 20 del Comitè de Ministres del Consell d'Europa als Estats membres adoptada el 30 d'octubre de 1997 reitera que discurs d'odi s'ha d'entendre com a: "*Totes les formes d'expressió que difonen, inciten, promouen o justifiquen l'odi racial, la xenofòbia, l'antisemitisme o altres formes d'odi basades en la intolerància, incloses: intolerància expressada per nacionalisme agressiu i etnocentrisme, discriminació i hostilitat contra minories, migrants i persones d'origen immigrant.*" (Consell d'Europa)

En segon lloc, la Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància (ECRI per les seves sigles en anglès) estableix a la Recomana-
ció Política General n°15 sobre la lluita contra l'odi adoptada el 8 de

desembre de 2015 la definició de discurs d'odi com: "*La defensa, la promoció o la incitació, en qualsevol forma, de la denigració, l'odi d'una persona o grup de persones, així com qualsevol assetjament, insult, estereotipat negatiu, estigmatització o amenaça respecte a aquesta persona o grup de persones i la justificació de tots els tipus d'expressió anteriors, per motius de "raça", color, descendència, origen nacional o ètnic, edat, discapacitat, llengua, religió o creença, sexe, gènere, identitat de gènere, orientació sexual i altres característiques personals o estat.*" (ECRI, 2018)

Es poden considerar que aquestes definicions són les directrius principals per definir el discurs d'odi a nivell europeu. No obstant això, utilitzen enfocaments lleugerament diferents i es poden identificar alguns problemes. Per exemple, la definició ECRI inclou formes de discriminació com ara "identitat de gènere" o "orientació sexual", mentre que el Consell d'Europa deixa aquestes categories per a una interpretació més àmplia.

A més, les definicions anteriorment citades mostren certa ambigüitat i no són específiques en relació a *qui* són els subjectes afectats per discurs d'odi o delictes d'odi o les circumstàncies, cosa que fa que una

categorització comuna sigui més problemàtica. Tanmateix, en termes pràctics, els efectes punitius particulars del discurs d'odi depenen de la legislació nacional.

Marc estatals

Es podria considerar que la primera eina jurídica a nivell nacional és la Constitució Espanyola de 1978 on es basen els principis suposadament inalienables de valors democràtics, igualtat de tracte i no discriminació. Però més enllà, la legislació existent en matèria de lluita contra la discriminació sembla ser àmplia (però no per això concreta).

En aquest sentit, el cinquè informe de l'ECRI sobre Espanya (2018) és fonamental per entendre els principis bàsics del marc legislatiu espanyol sobre aquest àmbit. En primer lloc, des dels anys 90, el Codi Penal espanyol (a partir d'ara, CP) inclou articles que penalitzen expressament les calúmnies i els insults (articles 205 a 209) i atacs a l'honor i a la dignitat (article 173) els quals estableixen majors penes per amenaces que pretenen atemorir els membres d'una població, grup ètnic, cultural o religiós, un grup social o professional o qualsevol altre grup de persones (article 170).

En segon lloc, l'any 2015, el CP espanyol va adoptar la 7a Recomanació Política General d'ECRI per tal de perseguir el racisme i la discriminació racial a través de diversos articles que penalitzen expressament la incitació pública a la violència o l'odi. La reforma més rellevant que es va dur a terme va ser la reformulació de l'article 510, el qual criminalitza els delictes que ataquen la dignitat de les persones mitjançant la humiliació, menyspreu o menyspreu per la seva pertinença a un grup ètnic, raça o nació, origen nacional o orientació sexual. Més concretament, l'article 510.1.c CP criminalitza la negació pública, banalització i glorificació de delictes de genocidi, delictes contra la humanitat o contra persones protegides en conflictes armats, malgrat que l'ECRI afirma que aquest article pot ser problemàtic, ja que difícilment es poden demostrar elements d'incitació a l'odi.

Més enllà del CP, un dels principals reptes de les legislacions nacionals és regular les expressions d'odi a les plataformes d'Internet en un món on-line. En aquest sentit, la definició d'odi l'estableixen les pròpies plataformes d'Internet (Facebook, Twitter, etc) per defecte, fet que implica l'existència d'una important arbitrietat pel que fa a la identificació i sanció del discurs d'odi al servei de companyies privades.

Destaquem les crítiques tant pel que fa la conceptualització del terme delictes o discurs d'odi, així com de les seves limitacions. En primer lloc, la no existència d'una definició específica sobre el delictes d'odi i discurs implica la falta d'un marc comú i compartit entre els diversos nivells administratius i institucionals, com ara en el desenvolupament de categories o "ítems" de la tipologia de discriminació per tots els agents involucrats en la seva identificació i diagnosi (polícia, sistema judicial, organitzacions i serveis socials, entre d'altres). A més, les dades estadístiques específiques de diagnòstic, control i avaluació no són fàcilment accessibles pel públic general; i, per tant, és difícil obtenir dades agregades i àmplies per anàlisis quantitatives i, conseqüentment, poder extrapolar les conclusions pertinents. Per tant, tot i l'existència de diverses eines per a la definició del discurs/delictes d'odi, falten recursos, pressupostos i, en definitiva, voluntat política per fer de l'odi una prioritat a l'agenda publico-política.

DISCURSOS DE L'ODI: DETECCIÓ I ANÀLISI

En primer lloc, cal fer alguns apunts previs a l'anàlisi qualitativa de les narratives d'odi i discriminació presents en el context espanyol actual.

Per definició, parlar de delictes i discursos de l'odi és parlar d'una forma de discriminació envers **col·lectius històricament discriminats**.

En el nostre context, es tracta de persones racialitzades de tall inferior en la jerarquia racial, més concretament immigrades, refugiades, persones negres, musulmanes, gitanes, i jueves, que respon a fenòmens de: racisme, xenofòbia, afrofòbia, racisme antimusulmà o 'antimoro', antigitanisme, antisemitisme, etc. Cal afegir que la discriminació racista per motius d'origen, fenotip, ètnia (o raça social, o racialització), cultura, religió i nacionalitat, **sempre intersecciona** amb aspectes econòmics (estatus i classe social) i de gènere (identitat i expressió de gènere i orientació del desig).

El discurs discriminatori com a símptoma

La discriminació racista envers aquests col·lectius a dia d'avui té unes arrels històriques i colonials. Si bé, amb els segles, la genealogia del racisme ha mutat, aquestes arrels segueixen presents actualment de manera sistèmica: en les lleis, les polítiques, l'organització social, el mercat de treball, l'habitatge, institucions com l'escola, la sanitat o els serveis socials... En definitiva, es tracta d'un sistema de

poder racista, neoliberal i patriarcal que legitima privilegis i opressions. En aquest entramat, els discursos discriminatoris poden ser analitzats com a discursos simptomàtics que **re/produeixen** les lògiques racistes imperants.

A continuació es mostren alguns exemples de discurs polític de l'odi i discriminació seleccionats com a casos representatius o paradigmàtics de grans narratives-marc, l'anàlisi de les quals es presenta en cinc requadres a continuació. Les cinc narratives principals identificades són relatives a: la invasió, la despesa econòmica, la inseguretat, el terrorisme islamista, i la incompatibilitat.

1/ la invasió

@pablocasado_

No es posible que haya papeles para todos, ni es sostenible un estado del bienestar que pueda absorber a los millones de africanos que quieren venir a Europa y tenemos que decirlo, aunque sea políticamente incorrecto. Seamos sinceros y responsables con esta cuestión.

(Tuit de Pablo Casado, 29-07-2018)

El juny de 2018, poc després de la mort de censura al govern del PP encapçalat per Mariano Rajoy i l'inici del govern del PSOE, el vaixell Aquàrius va entrar en l'escena política i mediàtica espanyola. Mentre que -amb el que es demostraria un 'gest' polític- el PSOE acabava permetent el desembarcament a València de 629 persones migrades i refugiades el 17-06-2018, l'extrema dreta i dreta polítiques marcaven distància i posicions.

Pablo Casado, que seria nomenat president del PP el 21-07-2018, s'afanyava a reforçar un discurs antiimmigració en tuits i una visita a la ciutat autònoma de Ceuta el 01-08-2018. En aquests dies i setmanes veiem els esforços de Casado i Rivera per deslegitimar Pedro Sánchez i el nou govern del PSOE.

D'altra banda, el llavors president del partit Ciudadanos Albert Rivera no es quedava enrere: el 31-07-2018 va viatjar a la ciutat de Ceuta, des d'on va parlar, parafrasejant-lo, de l'efecte "crida", de la "virulència" dels salts de la tanca, dels fluxos migratoris cap a l'Estat espanyol com un dels principals problemes del país, de la legitimitat i legalitat de la pràctica de les deportacions "en calent" i de la necessitat d'invertir recursos i tecnologia per al "control" de la frontera.

També davant l'arribada del vaixell Aquàrius, el partit d'ultra-dreta amb presència a la Comunitat Valenciana, Espanya2000, va organitzar una manifestació a la ciutat de València (amb cobertura mediàtica i dispositius de seguretat ciutadana) durant la qual el líder del partit JL.Roberto va acusar de violadors els immigrants nouvinguts i va comparar les ONG de salvament amb taxis, acusant-les de "còmplices criminals". Si bé la manifestació va tenir un seguiment escàs, durant les setmanes i mesos posteriors a l'arribada de l'Aquàrius es van succeir un mínim de vuit atacs xenòfobs contra la mesquita de València i diverses entitats socials, davant dels quals va caldre sumar esforços per tal d'aconseguir certa presència mediàtica.

@vox_es

VOX viajando en estos momentos a Ceuta para apoyar a la Guardia Civil y a la Policía en la defensa de nuestras fronteras y exigir la expulsión inmediata de los inmigrantes ilegales y la construcción de un muro que haga imposible su asalto.

(Tuit de VOX el 26-07-2018)

@santi_ABASCAL

NO a la invasión migratoria:

> Fronteras seguras. Muro en Ceuta y Melilla.

> Fronteras defendidas. Material antidisturbios para GC y Policía

> Fin de ayudas sociales a quienes entran ilegalmente en España.

Deportación inmediata.

> Ilegalización de ONGs cómplices del tráfico de personas..

Tuit de Santiago Abascal el 10-08-2018

Per la seva banda, VOX es pronunciava també a les xarxes socials i preparava un **programa electoral** per a les eleccions autonòmiques andaluses del 02-12-2018 que posaria un gran èmfasi en mesures contra les persones immigrades, com les que es llisten a continuació (extretes de "VOX. 100 medidas para la España Viva", pp.5-6):
Deportacions: mesures en contra de l'entrada i l'estada de persones immigrades en situació administrativa irregular; incloses deportacions. Supressió de l'arrelament; majors requisits per accedir a la nacionalització. Immigració subordinada a les necessitats econòmiques; quotes d'immigrants segons orígens, afavorint idioma o relacions culturals (per exemple, en el cas de les "nacions de la comunitat històrica hispana"). Àmplia persecució de la venda ambulat. Mesures en contra de les

"mesquites fonamentalistes". Construcció de murs-frontera a Ceuta i Melilla. Enfortiment del poder legislatiu espanyol (enfrent les polítiques de la UE). Enfortiment del sistema espanyol de justícia (enfrent dels tribunals de la UE). Suspensió de la zona Schengen.

VOX, un partit fundat el 2013 d'una escissió del Partit Popular i presidit per Santiago Abascal des de 2014, emergiria com a actor polític a Andalusia a finals de 2018 amb l'obtenció de 396.000 vots (11%), que no només es van traduir en 12 parlamentaris/es sinó també en la presència efectiva de l'extrema dreta en un govern regional de coalició, el pactat entre PP, Cs i VOX.

Amb VOX com a partit emergent a la regió, tant el PP com Ciutadans van fer molt presents les posicions antiimmigració en aquesta campanya electoral.

@FSerranoCastro

La tasa de nacimientos de españoles se sitúa en 1,1%. La tasa mínima para relevo generacional es de 2,5, y lo peor es que los musulmanes tienen una tasa de 8,4%. Mas, ante la inmigración masiva fomentada, el índice aumentará, por lo que España dejará de serlo en poco tiempo.

Tuit de Francisco Serrano el 2-09-2018

@FSerranoCastro

Una Europa donde no nacen niños y que duplica su demografía por sustitución de inmigrantes y refugiados, en 30 años perderá su identidad.

Tuit de Francisco Serrano el 21-09-2015

Per últim, quant a les narratives sobre la invasió per substitució, destaquen unes declaracions de

Santiago Abascal a l'illa de Gran Canària (14-04-2018) parlant de les previsions demogràfiques de França per a les properes dècades, país en el qual la població musulmana superaria el 50% en 30 anys, implicant que el país del nord de la Península (així com el del sud de l'Estat espanyol) serien de majoria musulmana. En aquest sentit, destaquen també els tuits de l'andalús Francisco Serrano el 02-09-2018 i anteriorment el 21-09-2015.

L'ANÀLISI

Les narratives d'odi i discriminació sobre la invasió d'immigrants (negres) africans fan ús de metàfores d'elements naturals per tal de transmetre un sentiment d'urgència en relació a la mal anomenada i mal entesa *crisi migratòria*: es tracta de quelcom *massiu, incontrolat*, fins i tot *incontrolable*. Per tal de referir-se a la resistència a les mortíferes (necro)polítiques de l'Europa Fortalesa a través de fronteres terrestres i marítimes, són utilitzades expressions com: *onades, marees, allaus, tsunamis, i arribades massives*.

L'acció humanitària dels vaixells de salvament marítim o de les ONG que atenen a les fronteres exteriors de la UE és criminalitzada des de sectors de l'extrema dreta i dreta política com són Ciudadanos, PP i VOX, a la vegada que els líders d'aquests partits mostraven el seu suport a l'exèrcit i cossos policials a les ciutats autònomes espanyoles al continent africà, i lloaven la seva tasca protectora (és a dir, de blindatge) de la frontera entre Espanya i Marroc.

Molt relacionades amb les narratives d'invasió exterior que tractàvem anteriorment, també s'han estès (especialment en cercles d'extrema dreta com VOX, DN o HSM) teories conspiratòries que parlen de *reislamització* de la societat, o bé de *substitució* de la població a través del relleu demogràfic o generacional, la qual cosa menaria a una *extinció progressiva* -narratives que podríem anomenar "substitutòries".

2/ la despesa econòmica

En primer lloc, ens situem a Baralla, un petit poble galleg governat històricament pel PP, en el qual l'oposició socialista va denunciar irregularitats en el contingut de les actes dels plens municipals l'octubre de 2018, presentant gravacions originals dels continguts dels plens.

És així com van sortir a la llum la versió literal discriminatòria i antigigitanista de l'alcalde Manuel González Capón (PP) en un ple de desembre de 2017, en què es discutia sobre la possibilitat d'ampliar els beneficis socials a les famílies amb nounats. Cal afegir que l'alcalde també era diputat provincial del partit. "Las capas sociales más bajas son las que tienen los niños" a los que después "no cuidan". (...) "A los gitanos, sin despreciarlos, les da igual tener seis que siete [hijos]", "si pudieran, cada tres meses nacía uno".

L'alcalde de Baralla ja tenia antecedents del 2013 per postures pro-franquistes justificant els crims de la dictadura, dient que van ser "merescuts", declaracions que davant la polèmica generada i la demanda de dimissió, González Capón va limitar-se a "retirar".

En el cas del ple de 2017, en què es debatien els pressupostos per a

2018, la proposta d'ampliar beneficis a les famílies amb nounats no va tirar endavant, per tant, van tenir conseqüències reals per tota la població. Els discursos discriminatoris i antigigitanistes van funcionar en el sentit que de nou van negar drets socials, a la població gitana i a tota la població.

Passem a reprendre les declaracions de Pablo Casado a Huelva durant la campanya electoral andalusa el novembre de 2018, en què Pablo Casado va criticar "el papeles para todos" de Sánchez, un argument que d'acord amb Casado és utilitzat per part de les "màfies d'exploació d'éssers humans". Casado es va expressar a favor d'un model d'immigració vinculat a la contractació temporal, i la sanitat a la seva vegada vinculada al treball, perquè "el sistema de bienestar no és il·limitat", deia el polític. "Mientras el Gobierno reconoce que tiene que aplicar la ley de seguridad ciudadana para que en la frontera pueda haber devoluciones o no quitar los elementos de protección en las vallas de Ceuta y Melilla, al mismo tiempo quieren derogar la ley del PP de 2012 que precisamente lo que hace es garantizar la **sanidad universal en urgencias** o en ginecología para temas como los partos". "[Es] imposible abrir todo el sistema sanitario español a la inmigración irregular o

al turismo sanitario". (El Periódico – P.Casado a Cartaya, Huelva, el 19-11-2018)

Com veiem en les anteriors declaracions, Casado juxtaposa una qüestió com la sanitat universal amb l'anomenat "turisme sanitari" (que a la pràctica estaria vinculat a immigrants de la UE, i no pas amb immigrants no-comunitaris ni molt menys, irregulars) de manera enganyosa.

També càrrecs intermedis del Partit Popular s'han pronunciat en termes similars, com són l'ex-alcalde de Badalona i ex-president del PP català Xavier Garcia-Albiol, o el basc Javier Maroto, ex-alcalde de Vitoria i abans vice-secretari del PP espanyol.

En una entrevista de televisió de desembre de 2018, el candidat de PPC local per a Badalona Xavier Garcia-Albiol (i ja expresident del partit popular català) va reclamar el següent: "Parte de la población que con la crisis lo ha pasado muy mal ha visto como ellos no accedían a ayudas sociales y en cambio un señor que acaba de llegar en situación irregular a España, sí" (Garcia-Albiol el 16-12-2018 a Salvados-SextaTV recollit a eldiario.es).

En aquesta entrevista, al·ludint a la seva tasca com a alcalde, el polític va insistir que sabia del cert que els/les immigrants irregulars acce-

deixen a beneficis socials estatals, la qual cosa va en detriment de la resta de la població. De manera recurrent, hem sentit declaracions similars entre polítics de dreta i dreta extrema. En preguntar-li més sobre immigrants irregulars a l'entrevista, Garcia-Albiol va defensar que aquests siguin "retornats" als seus països d'origen, en altres paraules, deportats.

També en el Partit Popular, Javier Maroto va fer les següents declaracions, al·ludint com Albiol per a major legitimitat a la seva vivència "en primera persona" com a alcalde, en el seu cas de la ciutat de Vitoria. "No hay nada más insolidario en las políticas sociales o en las ayudas sociales que [el hecho] que haya abusos en esas ayudas sociales, y esto afecta a todo el mundo, tengan el color de piel que tengan, el acento al hablar castellano que tengan, o incluso sean o no españoles" (declaracions de J.Maroto el 03-12-2018 a Espejo Público-Antena3TV)

Per últim, en múltiples declaracions, polítics de VOX s'han referit a les ajudes social amb el terme "la paguita", associant especialment les persones immigrades a un abús d'ajudes socials en detriment de la resta de la població i de l'estat del benestar espanyol.

L'ANÀLISI

Les narratives d'odi i discriminació sobre la despesa pública associada a les persones immigrades i refugiades no parlen del fet que els costos econòmics associats són menors que la contribució (per no parlar d'altres formes de contribució i riquesa). El que fan aquestes narratives és presentar les persones immigrades i refugiades com a usuàries habituals dels serveis públics (o usuàries que en fan un *sobre-ús*) i com a beneficiàries d'ajuts socials (a vegades, en detriment de la resta de la població).

Això fa referència a aspectes com el treball i l'atur; l'educació; l'habitatge; la sanitat; la família, els/les menors i les persones grans, i altres assumptes socials.

La qüestió econòmica és vinculada a l'estatus o situació administrativa (regular/irregular), i sovint és la mal anomenada *immigració il·legal* o bé irregular que és associada a aquests costos econòmics en forma d'ajudes socials públiques. Malgrat que generalitzada i recurrent, aquesta associació "irregularitat/ajudes" és totalment fal·laç.

Amb expressions com *suposats refugiats*, aquestes narratives també posen en qüestió la validesa de l'estatus de refugi.

D'altra banda, des del centre o l'esquerra polítiques es generen càlculs que reconeixen la contribució econòmica que fan les persones immigrades en relació a costos associats, aparentment per legitimar-les. Aquestes narratives, però, segueixen caient en una visió utilitarista (i sovint també paternalista) de les persones immigrades, en el sentit que no superen el marc de pensament que les associa solament o especialment amb la seva capacitat de treball –és a dir, són pensades com a mera mà d'obra que, donades certes circumstàncies del mercat de treball, resulta beneficiosa o *útil*.

3/ la inseguretat

El col·lectiu gitano és un dels col·lectius afectats per les narratives d'odi i discriminació referents a la inseguretat ciutadana, per part de veus institucionals en tot l'arc polític i partidari. El següent cas exemplifica com "gitanos/romanesos" són tractats de lladres des d'una veu institucional del PSOE. "Quiero informar a todos los gitanos/rumanos: los radares de la DGT tienen 2 kilos de cobre. Ahí lo dejo" (María José Castaño, Regidora de Marinaleda, el 08-07-2018 via Facebook).

Aquesta associació amb el robatori i la delinqüència reforça l'estigmatització social envers els col·lectius de gitanos/es espanyols/es i romanesos/es. L'organització gitana FAKALI va denunciar a Castaño i va demanar a la política socialista que rectificqués i que demanés perdó a cada persona afectada per les seves paraules. El post de Facebook va ser eliminat el mateix dia i Castaño va presentar la dimissió del seu càrrec al PSOE andalús a l'ajuntament de Marinaleda (Sevilla) pocs dies després.

En relació a les narratives sobre la inseguretat, vegem la problematització i criminalització de la venda ambulants en grans ciutats com la mateixa capital de l'Estat. A la ciu-

tat de Madrid, el partit de dretes Ciudadanos (Cs) s'ha pronunciat de manera recurrent en contra de la venda ambulants, criminalitzant l'activitat dels "manters/es" i criticant la política d'esquerres de la ciutat de la llavors alcaldessa progressista Manuela Carmena. En l'exemple del tuit, Aguado va al·ludir a l'okupació (il·legal) amb el hashtag #CallesOkupadas, parlava també d'evasió fiscal, inseguretat i de "màfies" que segons el polític estarien darrere d'aquesta activitat de subsistència.

@ignacioaguado

La dejadez de Carmena permite que las mafias hagan su particular agosto en Madrid. Está en juego la seguridad ciudadana y la economía de los comercios que sí pagan sus impuestos. #callesOkupadas

Tuit d'Ignacio Aguado, 09-08-2018

Des del PP madrileny s'han realitzat acusacions similars contra venedors ambulants. Ignacio Cosidó, que al 2018 era portaveu del PP al Senat (i també va ser director general de Policia), va afirmar que els manters "no són bons per a la convivència", vinculant aquest col·lectiu a un augment significatiu d'insegu-

retat i delinqüència a Madrid que era inexistent d'acord amb les dades de criminalitat de l'Ajuntament de Madrid. Cosidó també va afirmar públicament que la qüestió mantendra no té a veure "només amb la immigració irregular, sinó que també afecta la propietat intel·lectual", i segons les declaracions d'aquest polític hi hauria "màfies" dedicades a la venda de "productes falsificats".

Com hem vist, el discurs de Cs i PP vincula directament manters/es amb elements de: inseguretat, incivisme, dificultats de convivència, immigració irregular, competència deslleial, falsificació, evasió fiscal i fins i tot participació en màfies. Això demostra que el col·lectiu de venedors ambulants el 2018 eren (i continuen sent a dia d'avui) utilitzats com a eines per als interessos polítics per tal de generar una percepció de violència i inseguretat entre l'electorat.

Altres partits de centre/esquerra política com el PSOE i Podemos tampoc s'han mostrat atents a les necessitats i demandes del col·lectiu de venedores ambulants i, en ciutats on governen com és la ciutat de Barcelona, s'han realitzat actuacions que vulnereu els drets i atempten contra la dignitat de les persones que es dediquen a la venda ambulants no autoritzada.

Finalment, un col·lectiu que ja el 2018 patia una gran criminalització que ha anat a més posteriorment, és el col·lectiu de la infància migrant no acompanyada. Aquest clima que s'estava gestant el 2018 contra aquest col·lectiu ràpidament ha desencadenat atacs violents i crims d'odi arreu de l'Estat espanyol que no han cessat. S'ha fet palès que els centres on viuen aquests infants **són espais insegurs**, contra els quals han pogut atacar reiteradament col·lectius de persones racistes organitzades i perilloses.

@ignacioaguado

Lo ocurrido en Sta. Coloma de Gramanet con la agresión sexual a una chica por parte de jóvenes magrebíes es consecuencia de la política de inmigración de este país consistente en dar todos los derechos y no exigir ninguna obligación.

Tuit de Xavier Garcia-Albiol, 13-11-2018

En aquest tuit, Garcia-Albiol es refereix a una agressió sexual que va tenir lloc el diumenge 11-11-2018 de matinada a la ciutat de Santa Coloma, en què un grup de nois van assaltar sexualment una noia en una estació de metro i l'ascensor amb tocaments sexuals i vexaci-

ons. Després, alguns van assaltar el company de la noia, que estava fora de l'estació, i el van apunyalat amb una arma blanca. De les 15 persones detingudes per la policia, 5 van ser encausades per assetjament sexual i 3 per apunyalament.

El dimarts 13-11-2018 es va realitzar una manifestació contra la violència masclista, el racisme i la xenofòbia, a la qual van assistir més de 500 persones, entitats

locals i el govern local. El post de Garcia-Albiol d'aquell matí va generar diferents reaccions, més de 2.000 retuits i més de 4.500 likes. Una setmana després de l'assalt es va organitzar una manifestació de rebuig envers les persones immigrades i per demanar l'expulsió dels infants estrangers no acompanyats d'allà. Hi van assistir un centenar de veïns i veïnes. Al final, la marxa va trobar-se amb una contra-manifestació antiracista.

L'ANÀLISI

Les narratives d'odi i discriminació sobre inseguretat, crims i delictes afecten alguns grups de persones immigrades i racialitzades de *tall inferior*, com són les persones gitanes (gitanes espanyoles, i també gitanes romaneses o d'altres orígens) persones negres africanes treballant en la venda ambulat, i infants estrangers no acompanyats o també indocumentats, provinents majoritàriament de la zona del Magrib, sobretot Marroc. En el cas d'aquest últim grup, durant l'any 2019 veurem com, més enllà de les expressions d'odi *online* i *offline*, se succeeixen a Espanya els atacs directes als centres on viuen els infants migrants tutelats.

Cadascun dels grups mencionats és criminalitzat de diferents maneres: essent vinculat a robatoris, falsificacions i altres formes de delinqüència i crim. Aquesta criminalització respon a la temptativa de generar o potenciar la por, la sensació d'inseguretat i d'altres sentiments negatius, i té un impacte sobre l'estat d'opinió i el clima social, un procés que eventualment pot generar rebuig social envers aquests col·lectius.

Alhora que demanen més control policial, d'aquestes narratives se'n deriven conseqüències com ara:

- perpetuar un estigma sociohistòric envers la població gitana espanyola;
- re/produir el rebuig envers l'activitat de subsistència de les persones que es dediquen a la venda ambulat;
- tractar la infància migrant no acompanyada com si en lloc d'infants fossin adults, i fossin perillosos, per poder ser jutjats o fins i tot deportats als seus països d'origen independentment de la seva edat i drets com a infants;
- i, tot contradient les dades de criminalitat i delinqüència, intentar legitimar la perfilació ètnica/racial que fa el cos policial envers alguns grups determinats.

A més a més, sovint es recorre a la inseguretat i la por vinculades a violències sexuals envers dones *blanques*. Aquestes narratives d'odi i discriminació situen grups d'homes no-blancs en la posició d'agressors en situacions d'assetjament i altres tipus de violències sexuals, fins i tot en violacions individuals o grupals de dones (blanques). Aquestes són posicionades de manera que requereixen ser protegides (o, més aviat, salvades) davant d'agressors no-blancs.

És important recalcar aquí que aquests atacs contra la infància migrant violen la Convenció dels Drets de la Infància, Convenció que l'Estat espanyol ha ratificat. Per tant, aquests atacs es poden categoritzar directament com una clara violació dels Drets Humans.

4/ el terrorisme islamista

Veurem a continuació tan sols dos exemples dels múltiples possibles ocorreguts a persones de fe, origen i/o família musulmana, i també entorn o en contra de propietats i espais de culte islàmic.

En primer lloc, Hogar Social Madrid és una prominent organització espanyola ultra-dretana considerada "neofeixista" que pren clara inspi-

ració en el partit neonazi grec Alba Daurada. HSM és ultra-nacionalista i es posiciona vehementment contra les persones immigrades i musulmanes. Si bé aquests fets van succeir el 2016, el desenvolupament judicial posterior ens porta a l'actualitat. El 22-03-2016, l'organització va dur a terme una acció antimusulmana a l'exterior del Centre Cultural Islàmic de Madrid, una mesquita també coneguda com la Mesquita de la M30. En aquesta

acció, diverses persones van utilitzar vistoses bengales de fum tot cridant "moros fuera, mezquita abajo, sois unos cabrones", juntament amb una pancarta on es llegia "Hoy es Bruselas. Mañana será Madrid? Terroristas Welcome".

L'ONG 'Red Española de Inmigración y Ayuda al Refugiado' va denunciar l'episodi a la Fiscalía Provincial de Madrid. D'entre 11 persones, però, només la líder del grup, Melisa Domínguez, va ser imputada per delictes d'odi islamòfob a l'abril/maig de 2018.

Durant aquesta acció i a les xarxes socials, HSM va condemnar els bombardejos ocorreguts a Brussel·les, a la vegada que mostrava el seu rebuig contra la Mesquita de la M30, parlant d'aquesta com si fos un nínxol per al terrorisme islamista radical. HSM va assumir l'autoria de l'acció a Twitter i Facebook, i va elaborar i divulgar un vídeo-muntatge en què es mostrava l'acció juntament amb imatges dels bombardejos a l'aeroport de Brussel·les i el caos posterior. Les publicacions van tenir una alta repercussió a les xarxes i el vídeo de YouTube, que el 2020 es troba censurat, l'any 2019 assolí 27 milions de visites.

En segon lloc, passem a veure una acció de Xavier Garcia-Albiol i el Partit Popular a la ciutat de Badalo-

na. Des de 2009, el PPC a Badalona ha estat actiu a l'hora d'obstaculitzar l'obertura de noves mesquites. Garcia-Albiol, que va ser alcalde de la ciutat del 2011 al 2015, compta amb una coneguda trajectòria d'odi racista i va ser assenyalat per l'ECRI (2018) per la campanya electoral racista de 2009 que reclamava la "neteja" de gitanos romanesos de la ciutat.

Fotografia del folletó distribuït el maig de 2018 a Badalona.

El maig de 2018, davant la possible obertura per part del grup Fezan-e-Madina d'una nova mesquita per a la comunitat paquistanesa al barri d'Artigues de Badalona, el PPC va elaborar i distribuir uns fulletons per al veïnat. Aquest fulletó, titulat "Artigues no pot acollir un

altre oratori per a 240 persones", mostrava el rebuig a la iniciativa i una clara voluntat d'aturar-la, com es fa palès a la frase final ("lluitaré al vostre costat per impedir-ho").

Si bé el fulletó utilitzava els colors del partit i la imatge del polític, el logo del

PP hi era absent. Els fulletons els signava "personalment" l'exalcalde, que a més proporcionava el seu número de WhatsApp. Cal afegir que aquests fets van succeir durant el període de presidència de Garcia-Albiol del Partit Popular català, que va finalitzar el novembre de 2018.

L'ANÀLISI

Les narratives d'odi i discriminació sobre l'amenaça del terrorisme islamista es basen en profundes distorsions que semblen reduir l'islam a l'islamisme i, a la vegada, equiparen l'islamisme al terrorisme islamista, generant un sentiment d'amenaça davant l'Islam, com si aquest suposés realment un perill.

Diferenciem analíticament el racisme 'antimoro'/antimusulmà de les narratives discriminatòries anteriors sobre inseguretat, perquè detectem que el primer s'expressa en termes i formes diferents: més concretament, una retòrica deshumanitzadora (o deshumanitzant) que arriba a defensar mesures anticonstitucionals dirigides en termes genèrics a les persones musulmanes.

Les mesquites s'han convertit en objectius clars de l'acció contra les persones musulmanes. Com en els exemples que hem vist, actors de la dreta i extrema dreta polítiques han realitzat acusacions que vinculen aquests espais de culte al "terrorisme islamista radical", la qual cosa té un impacte eventual en els drets de les persones a la llibertat de creença o religió i de culte.

A nivell polític, els suposats "protocols de prevenció del terrorisme (mal-anomenat) *jihadista*" han estat durament criticats des de les entitats i l'activisme antiracista, ja que es desenvolupen en espais institucionals com ara els centres educatius públics de la mà del professorat, i comporten efectes reals d'estigmatització i criminalització de la creença religiosa i les identitats culturals islàmiques, sobretot entre les persones més joves.

5/ la incompatibilitat

En termes d'incompatibilitat veurem dos exemples.

En primer lloc unes declaracions de Santiago Abascal (VOX): "(...) La inmigración tiene que producirse en función de la capacidad de adaptación de los inmigrantes: no es lo mismo un inmigrante procedente de un país hermano hispanoamericano, con una misma cultura, con una misma lengua, con una misma cosmovisión del mundo, que la inmigración procedente de los países islámicos." (Declaracions de S.Abascal el 14-04-2018 a Gran Canària)

El discurs d'Abascal, que van escoltar més de setanta persones i va ser divulgat des del partit, demostra aquesta diferenciació explícita entre grups, establint una jerarquia de preferència. D'una banda, d'acord amb la narrativa anterior, les persones immigrades musulmanes són representades com a incapaces d'adaptar-se, cosa que les fa "incompatibles". D'altra banda, els immigrants procedents d'algunes ex-colònies, específicament països llatinoamericans, explica, no només comparteixen la mateixa llengua sinó també una cultura i cosmovisió amb les persones espanyoles, la qual cosa per a Abascal els faria (més) "desit-

jables" o potser "mereixedors" de viure a l'Estat espanyol.

Diferents actors polítics s'han manifestat en termes similars, parlant més o menys obertament en termes de grups o col·lectius "compatibles o incompatibles". Reprenem una intervenció televisiva de Maroto (PP) realitzada el dia després de les esmentades eleccions andaluses de desembre de 2018 com a exemple explícit. "(...) Si hay una persona que viene a nuestro país sólo a cobrar ayudas sociales o a poner en grave riesgo nuestra convivencia o nuestra propia vida, o no acepta las leyes y cultura occidental, esa persona sí tiene un problema, y lo tiene para el Partido Popular. Pero, frente a eso, también hay que decir que, afortunadamente, hay muchas personas (y el colectivo hispanoamericano es un buen ejemplo) que vienen a España con objetivo de hacerlo de manera legal, ordenada, y respetando la cultura y nuestras leyes occidentales. El ejemplo más evidente es que a muchos hispanoamericanos lo mejor que les puede pasar en su vida en España es que su hija se case con un español. Ojalá dijera eso todo el mundo que viene a nuestro país". (Declaracions de J.Maroto el 03-12-2018 a Espejo Público-Antena3TV)

Un últim exemple de racisme islamòfob o anti-musulmà és del president de VOX retuitejant a la diputada Najat Driouech, número 10 a les llistes d'ERC i primera dona musulmana al Parlament de Catalunya i la primera a portar el mocador.

@Santi_ABASCAL

Y esta nos llama machistas...
¡que mire primero en su casa!

@Esquerra_ERC

VIDEO "Vox no és una nova dreta populista, és la vella dreta franquista de sempre" #Parlament

Re-tuit de Santiago Abascal,
13-12-2018

Dies després de les eleccions andaluses del 02-12-2018 i de la irrupció de VOX al Parlament andalús, Driouech va fer una intervenció al Parlament de Catalunya, el vídeo de la qual va difondre ERC via Facebook i Twitter.

En el vídeo, de 1:10 minuts, veiem a Driouech expressant la seva preocupació pels resultats de VOX i l'amenaça racista, sexista i classista que aquest partit presenta. Literalment, "si fem una ullada a les principals propostes dels dotze diputats de VOX ens hauríem de preocupar i

molt. Companys i companyes, no us preocupa que un partit digui que cal derogar la Llei de violència de gènere? (...) VOX es desploma entre els votants de rendes més baixes i augmenta entre les rendes més altes. VOX no és pas una nova dreta populista, és la vella dreta franquista de sempre. (...) VOX presenta un perill per les seves propostes racistes, sexistes i classistes, i els seus 12 escons al Parlament andalús són un toc d'atenció que ens han de fer reflexionar a tots els demòcrates (...)", en paraules de Najat Driouech.

Com veiem, el retuit de resposta de Santiago Abascal no es va fer esperar (13-12-2018). Abascal utilitza "aquesta" col·loquialment, demostrant menyspreu, i fa un intent per deslegitimar Driouech per parlar de masclisme, implicant que el masclisme el té ella "a casa", potser deixant entendre que el masclisme el personifica la figura del seu (suposat) marit (suposadament) musulmà. El retuit d'Abascal, amb més de 6.000 retuits i 12.000 likes, com a conseqüència desencadena reaccions d'odi i discriminació directa.

L'ANÀLISI

Les narratives d'odi i discriminació sobre la incompatibilitat en termes *culturals* o *civilitzatoris* es basen, de manera explícita, en qüestions d'origen, llengua, religió, *cultura* i *cosmovisions*, i de manera menys explícita però subjacent poden estar basades també en aspectes ètnics/racials i de classe social i estatus econòmic.

Aquestes narratives estableixen una 'jerarquia de preferència' entre grups d'acord a una escala de *compatibilitat*, en la qual *ser compatible/incompatible* té a veure amb la construcció de qui és o no és *mereixedor* de formar part de la societat espanyola o catalana.

Les persones de l'Amèrica llatina són aparentment elogiades per la llengua compartida, la cultura i/o cosmovisió, cosa que d'acord amb aquestes narratives les posiciona com a (més) *desitjables* o tal vegada *mereixedores* de viure en aquest país. Clar que aquest tradicional lligam 'hispanoamericà' es deriva d'una clàssica perspectiva (neo)colonitzadora i paternalista dels pobles de l'Amèrica del sud.

D'altra banda, la població musulmana (o estratificada com a tal) és situada com a cultura o civilització diferent. És a dir, per justificar l'argumentació racista, aquestes narratives es remeten al llenguatge de la distància cultural envers les persones musulmanes (ie. Orientalisme).

De vegades, aquesta distància és usada per reforçar la identitat de grup de manera dicotòmica, és a dir, per oposició. Les consignes identitàries clamen protegir i preservar el que és *nostre*, el que és *propri*. Així, ocorre una glorificació d'allò *propri*, que és: allò occidental, civilitzat, desenvolupat, racional, industrial, científic, tecnològic, humanista, il·lustrat, modern.

No és d'estranyar que, en termes d'equitat entre gèneres, els partits de dreta i d'extrema dreta hagin defensat posicions conservadores en relació al paper que han d'ocupar les dones a la família i l'esfera pública. A més, partits com VOX o el PP s'han demostrat anti-feministes en matèries com l'avortament o la violència contra les dones. El feminisme no és, doncs, part del patrimoni o llegat que reivindiquen.

QUI ÉS QUI

Qui violenta i contra qui es violenta

A partir de la informació recollida i publicada pel Ministeri d'Interior, la Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància (ECRI) va presentar un informe sobre el delictes d'odi espanyol el 2018, amb dades essencials sobre les tipologies d'accions discriminatòries que es van denunciar el 2016 i el 2017, tal i com es mostra a continuació (Taula 1). Com s'observa, les accions racistes/

xenòfobes suposen el tipus de discriminació que es va notificar majoritàriament (32,7% el 2017), seguida de la discriminació per raons de diversitat funcional (20,6% el 2017) i per raons ideològiques (20,4%). Alhora, el nombre total d'actes de discriminació denunciats va disminuir lleugerament (particularment, la denúncia sobre racisme i xenofòbia, la qual va disminuir un 4%) en comparació amb l'any anterior.

Tanmateix, és important assenyalar aquí que el Codi Penal (CP) espanyol inclou la categoria *ideologia*

Taula. 1. Percentatge d'actes discriminatoris denunciats l'any 2016 i 2017 (ECRI)

Discriminació	2016	%	2017	%
Antisemitisme	6	0,4%	7	0,6%
Aporofòbia	11	0,8%	10	0,8%
Pràctiques religioses	103	7,3%	47	3,7%
Diversitat funcional	23	1,6%	262	20,6%
Orientació o identitat sexual	271	19,1%	230	18,1%
Racisme/Xenofòbia	524	36,9%	416	32,7%
Ideologia	446	31,4%	259	20,4%
Sexe/gènere	35	2,5%	41	3,2%
Total	1.419	100%	1.272	100%

entre els motius d'incitació a delictes d'odi i discriminació, mentre que la resta de marcs legislatius descrits anteriorment (internacional i europeu) no es menciona aquesta categoria. Aquesta és una de les raons, entre d'altres, de la interpretació significativament ambigua del terme *discurs d'odi* en el sistema judicial espanyol.

Segons les dades disponibles sobre els delictes d'odi, els homes semblen haver patit més actes de discriminació racista que les dones (ECRI 2017: 15). De les 1.272 víctimes registrades de delictes d'odi total el 2017, més d'un 30% es van cometre contra persones no nacionals, més concretament: 17% africans, 8,2% americans, 2,9% estats membres de la UE, 1,8% asiàtics. Per país d'origen i nacionalitat, la majoria de víctimes eren marroquines (12,5%) (ECRI 2017:16). Pel que fa a la territorialitat, la ciutat autònoma de Melilla i les comunitats de Catalunya i del País Basc semblen tenir el major índex de delictes d'odi registrats el 2017 (ECRI 2017:13).

Aquí és fonamental ressaltar que el nombre d'accions discriminatòries són les que s'han registrat; per tant, no es pot descartar la possibilitat d'un nombre encara més nombrós d'accions de discriminació reals. Segons l'informe anual de SOS Racis-

me 2018, al voltant d'un 52% de les situacions racistes i discriminatòries no són perseguides legalment principalment per falta de protecció i per desconfiança de les víctimes envers el sistema judicial (SOS Racisme, 2018).

L'Observatori Espanyol de Racisme i Xenofòbia va presentar un ampli informe el 2018 on s'analitzen sentències judicials sobre discurs d'odi amb la finalitat d'exposar els avantatges i els inconvenients del sistema jurídic actual. Els resultats derivats dels 83 casos analitzats al llarg dels anys 2014, 2015 i 2016 mostren tendències estructurals importants. En primer lloc, els delictes d'odi i discursos d'odi solen tenir lloc a l'àmbit públic o a internet. En segon lloc, són presents sobretot a les regions administratives de Catalunya, Madrid, Castella-Lleó i València. En tercer lloc, que han sigut principalment expressions racistes, xenòfobes i homòfobes (Giménez-Salinas Framis, et al., 2018).

L'informe també destaca que els acusats solen ser homes adults espanyols (blancs) i, el que és més important, la meitat d'ells eren atribuïts a una ideologia política. Alhora, les víctimes són sobretot homes immigrants procedents d'Àfrica o d'Amèrica Llatina (Marroc, Colòmbia, República Dominicana, Equador,

Senegal i Xina), que constitueixen la major part de les comunitats d'immigrants a Espanya (Giménez-Salinas Framis, et al., 2018).

Per tant, segons aquestes dades, la discriminació racista i xenòfoba és la més freqüent, i els africans, i especialment els marroquins, semblen ser el grup més vulnerable, cosa que no és un fet casual. Tot i que les persones migrades arribin a aconseguir regularitzar la seva situació administrativa al territori espanyol, la violència policial institucional (com ara les identificacions per perfil ètnic/racial) s'ha normalitzat en espais públics, així com la força desproporcionada aplicada en les presumptes mesures preventives de "seguretat".

En aquest sentit, la ja coneguda Llei d'extranjeria espanyola (Ley Orgánica de Extranjería, 4/2000) suposadament regula els *drets i llibertats* dels immigrants a l'Estat espanyol. Tot i això, la llei s'ha descrit repetidament com el suport arquitectònic del racisme institucional, així com augmenta la desigualtat i fins i tot viola els drets humans. Des d'aquest marc legislatiu, els migrants es conceben només com una força de treball o contribuïdors al sistema de seguretat social, ja que un permís de residència només està relacionat amb un permís de treball.

Per tant, és imprescindible entendre aquest conjunt de dades dins d'un marc governamental de racisme i xenofòbia a l'Estat espanyol que lluny de ser anecdòtiques són institucionals, estructurals i sistemàtiques. Les persones migrades, les racialitzades com a no-blancs i els col·lectius socials més vulnerables són objecte constant de discurs d'odi al servei d'interessos polítics sense cap fiscalització públic-política significativa.

Els principals *targets* de discriminació i odi racistes són les comunitats musulmanes –i, més concretament, d'origen marroquí–; la població afrodescendent; la població gitana; les persones jueves; i les persones immigrants, incloent també les persones refugiades i sol·licitants d'asil, i la infància migrant no acompanyada –que afronta discriminacions importants a causa de dissuasions burocràtiques i marginació socioeconòmica. Així, tants els delictes com els discursos d'odi s'han d'entendre en tant que polítics, ja que són les minories socials i les persones racialitzades de tall inferior les víctimes d'un fenomen social en creixent complexitat.

Així, és imprescindible reconèixer el discurs d'odi com a resultat o conseqüència d'una història colonial molt arrelada, sobretot al conjunt

de l'estat espanyol. El 1492, any significatiu de mal-anomenat "descobriments d'Amèrica" es considera l'inici de l'expansió imperialista espanyola a Sud-Amèrica, nord d'Àfrica i algunes parts d'Àsia per imposar una nova hegemonia política, social i econòmica, les conseqüències de la qual perduren fins avui dia. Aquesta presumpta missió civi-

litzadora va establir unes intrínseques expressions d'ordre supremacista traduïdes en les estructures actuals (Mignolo, 2006). Aquests marcs no són només història, sinó que perduren a l'actualitat i s'expressen activament en les esferes institucionals, causant conseqüències reals als col·lectius subjectes a aquest ordre racial.

GOLS EN PRÒPIA PORTA

Des dels col·lectius i activistes anti-racistes és imprescindible desmitificar algunes idees sobre els discursos d'odi racistes que no ajuden a entendre les dimensions polítiques i estructurals dels discursos/delictes a l'horari de fer-hi front. A continuació se'n poden trobar alguns exemples.

És odi

No, o no només és odi allò que pot motivar el discurs discriminatori. Hi intervenen la sensació d'inseguretat i altres sentiments com el fàstic, el malestar o la por...

"Discurs d'odi" és un concepte que engloba i respon a forces discriminatòries diverses, en base a unes estructures de discriminació, discursos i perspectives que permeten sentir rebuig d'uns envers uns altres. Les motivacions (racistes), per tant, són inalienables de la identitat. Alhora, el concepte "odi" es pot interpretar com un sentiment individual irracional, però és imprescindible entendre'l com a part estructuradora d'una discriminació racista sistèmica.

En matèria d'odi, hi ha un conflicte entre, d'una banda, el dret a la llibertat d'expressió i, d'altra banda, el dret a la dignitat i d'altres drets fonamentals de les persones

No, no es tracta d'un conflicte, malgrat que sovint s'ha presentat com a tal i s'ha problematitzat que es jutgi penalment algú per haver-se expressat "lliurement". La problemàtica rau en la voluntat d'alguns sectors de defensar una llibertat d'expressió sense límits sota la suposada "incorrecció política". En aquest sentit, és útil fer referència a la paradoxa de la tolerància de Karl Popper: pot una societat auto-aclamada tolerant tolerar la intolerància? La resposta és, sense dubte, no.

Els delictes d'odi són sempre per violència física i no pas verbal

No. La tipologia "delicte d'odi" engloba diferents violències (veure definició al Glossari inicial), des d'amenaques a atacs violents envers una persona o grup.

D'altra banda, "discurs d'odi" és una categoria àmplia que inclou discurs d'odi no punible i també discurs d'odi punible –aquest últim és el que pot jutjar-se penalment i, per tant, constituir delicte.

Qualsevol persona pot ser víctima d'un delicte d'odi o de discurs de l'odi

Aquest és, a dia d'avui, un debat encara obert. És important recordar que la legislació en matèria d'odi s'origina com a eina jurídica i legal per als col·lectius vulnerables (o vulnerabilitzats) històricament, políticament i socialment, de manera que l'hem de comprendre com a tal.

No obstant això, la tipificació dels delictes d'odi al sistema jurídic espanyol no és clara. La recent circular 7/2019 sobre les pautes per interpretar els delictes d'odi tipificats en l'article 510 del Codi Penal ha suposat molta controvèrsia. Aquesta circular assenyala que el valor "ètic" de la víctima no és un element delictiu, amb la qual cosa una agressió envers una persona d'ideologia nazi també podria ser víctima d'un delicte d'odi. La mencionada circular ha estat subjecte de fortes crítiques per part de

juristes especialitzats en aquest àmbit, com Karlos Castilla, que defensa que "documentos como esta circular (...) hacen evidente que los delitos de odio en España requieren aún de muchos análisis y precisiones; especialmente si de verdad queremos tomarnos en serio el poner fin a todas las formas de discriminación", com escriu Castilla a El Periódico.

Per tant, d'acord amb la interpretació de la circular 7/2019, qualsevol persona pot ser víctima de delictes d'odi, però això deixa en evidència l'objectiu inicial de la legislació en matèria d'odi com a protecció dels col·lectius vulnerables per qüestions de raça, religió, ètnia...etc., tal i com estableixen els marcs legislatius internacionals i europeus descrits anteriorment.

"La llei hauria de protegir a totes les persones per igual, sense fer diferències. Per això, l'acció afirmativa no és necessària ni desitjable"

No. S'ha demostrat que la legislació orientada a grups com les dones, les persones que viuen amb diversitat funcional, les persones LGTBI+ o les persones racialitzades de tall inferior, és útil i necessària com a mesura (si bé de manera temporal) per assolir una igualtat real mitjançant equiparant o fent efectius els drets d'aquests col·lectius vulnerables i/o minoritaris.

Hi ha una diferència clau entre gaudir d'igualtat de condicions i gaudir d'igualtat d'oportunitats. En un marc d'igualtat de condicions, donat el fet que existeixen desigualtats estructurals, els col·lectius més vulnerables no sempre tenen opció de canviar la seva situació (per exemple, les possibilitats laborals van d'acord a les possibilitats d'estudis i pràctiques formatives, que no estan a tot el territori i sovint tampoc són gratuïtes). En canvi, pensar en termes d'igualtat d'oportunitats, requereix entendre les desigualtats estructurals per tal d'afavorir aquells grups que ho necessiten. Com es pot assolir això? Es tracta de generar les condicions necessàries per tal que tothom tingui accés a béns, serveis i recursos, amb un horitzó d'equitat social.

Per tot això, tornant a l'enunciat inicial, no és suficient que la llei protegeixi tothom per igual, sinó que calen mesures específiques que posin èmfasi en el fet de revertir les desigualtats estructurals que pateixen alguns col·lectius en concret.

"Per què cal parlar d'odi racista?"

Mentre que l'odi pot semblar aparentment una acció individual, sovint és una expressió organitzada, íntimament relacionada amb la història i la forma que pren el racisme a nivell social. Des de SOS-Racisme entenem que la discriminació racista no és casual ni ocasional: és institucional, estructural i sistemàtica.

Per tot això, si parlem només en termes d'odi, es podria pensar només en el nivell individual i oblidar-nos del nivell social, col·lectiu, històric i estructural, tot invisibilitzant les arrels del problema.

Per fer front al discurs d'odi ja disposem del millor remei: el codi penal. Per fer millor prevenció, caldria endurir les penes

No. El fenomen del discurs d'odi no s'erradicarà només als tribunals de justícia, perquè com hem vist, no es tracta sols d'individus que cometen agressions, sinó que són discursos simptomàtics d'un racisme institucional i estructural fortament arrelat. Tampoc el racisme no s'erradicarà per la via penal únicament.

Si bé el dret és imprescindible, també ho és una ciutadania activa, informada, polititzada i organitzada de manera que pugui pressionar a favor de canvis socials profunds.

Quant a les mesures punitives actuals, ja són elevades. Un enfocament preventiu efectiu ha d'anar a les arrels de la qüestió, és a dir, a combatre el racisme estructural.

CONCLUSIONS I RESISTÈNCIES DES DE LA SOCIETAT CIVIL ORGANITZADA. L'ANTIRACISME TRANSFORMADOR

Com hem pogut observar i analitzar, els delictes i discursos d'odi tenen moltes i diverses expressions, però en definitiva es basen en jerarquies racials de les moltes i diverses comunitats que conformen aquesta societat. Els discursos, sobretot políticoinstitucionals, han adoptat amb major o menor mesura els marcs ideològics/discursius de l'extrema dreta. Així, en l'opinió pública han calat discursos d'odi que són cada vegada més normalitzats i acceptats.

Per combatre l'odi des de l'antiracisme és clau entendre el funcionament dels marcs que utilitzem, sigui de manera conscient o inconscient, els quals reflecteixen com pensem sobre un tema o problemàtica: com la definim i quines assumim que són les diferents possibilitats, riscos o implicacions. Quan un argument o idea no encaixa en el propi marc de pensament, tendim a descartar-la o desestimar-la. Això posa de relleu el fet que els marcs mentals certament indiquen límits en les possibilitats "altres" de pensar, és a dir, en les possibilitats de pensar diferentment.

És important diferenciar entre "contranarratives" i "narratives alter-

natives o transformadores". D'una banda, les contranarratives són narratives que aspiren a desmantellar-ne d'altres (per exemple, contrarestar rumors o mites imperants mitjançant l'ús de dades). Per tant, són estratègies **reactives** de resposta. Les contranarratives corren el risc no només de validar, legitimar i reproduir certs marcs mentals, sinó també de reforçar-los, amb la qual cosa resultarien contraproductius en la seva aspiració o objectiu-força.

D'altra banda, les narratives alternatives o narratives transformadores parteixen d'unes altres bases o marcs mentals (alternatius, diferents, no hegemònics, transformadors). Quan aquests marcs de base no són compartits, les narratives transformadores ens obliguen a fer un pas enrere per tal de revisar allò que pensem. En definitiva, ofereixen una "altra" mirada que pot constituir una oportunitat o **llavor de canvi** i transformació social.

Per tant, dit tot això, es fa evident que la tasca de prevenció de discursos discriminatoris no es pot basar en combatre l'odi de manera reactiva. **És imprescindible generar narratives antiracistes transformadores que canviïn els marcs de pensament hegemònic, plantejant i construint (altres) horitzons possibles.**

Una mirada a la societat civil organitzada permet reconèixer una **pluralitat** d'iniciatives que són auto-organitzades i independents, i que prenen diferents formats organitzatius. Per posar un exemple, malgrat la negació institucional del dret de vot a una part de la ciutadania i, per tant, la negació de l'exercici de drets polítics bàsics i d'una representació política democràtica, els grups s'organitzen. La veu política de persones migrades i racialitzades s'expressa i s'organitza en altres esferes, al marge o la perifèria del poder polític i socioeconòmic. Aquesta participació civil proactiva de persones immigrades és un exercici de dignitat i autoafirmació quotidianes, a més d'un exercici de **ciutadania** al marge de les institucions estatals. Això, alhora, amplia o eixampla el concepte de ciutadania cap a una definició més oberta, que va més enllà del vot o la participació institucional.

Aquesta pluralitat d'iniciatives des de la societat civil organitzada són sovint iniciatives locals, des dels barris o comunitats reduïdes, i compten amb recursos escassos. Lluny de constituir un moviment antiracista unificat o homogeni, trobem una gran **fragmentació**, amb col·lectius diferenciats treballant per objectius similars, o iniciatives que no sempre utilitzen

experiències prèvies o xarxes ja creades. Cal mencionar que l'escassetat de recursos, la falta d'espais, o els mecanismes disponibles limiten les seves possibilitats de visibilitat i impacte.

Finalment, és important emfatitzar que, donada la seva posicionalitat "perifèrica" en les estructures socials, aquestes iniciatives tenen una habilitat per produir narratives alternatives o transformadores i, per tant, un gran potencial transformador.

En definitiva, els discursos d'odi reproduïen marcs de pensament establerts que, alhora que dificulten pensar de forma alternativa, **legitimem l'estratificació racial de la societat**. Més que no reaccionar a aquests marcs, **les narratives antiracistes transformadores pretenen construir-ne de nous que parteixen de definicions pròpies. És aquí on rau el seu potencial i la seva força.**

BIBLIOGRAFIA

Butler, I. (2018). Countering Populist Authoritarians. Where Their Support Comes From And How To Reverse Their Success. Berlin: Civil Liberties Union for Europe.

(Cords) Vidal, L., & Rojo, P. (2018). Una realidad incontestable: islamofobia en los medios. Observatorio de la Islamofobia en los Medios.

Bourekba, M. (2018). Discursos estereotipados sobre los musulmanes en España: de moro a musulmán, de islam a musulmanes. Una realidad incontestable: islamofobia en los medios, 19-28.

Casals, Xavier. "La normalización de la ultraderecha." Papeles de relaciones ecosociales y cambio global 145 (2019): 105-114.

ECRI. (2018). ECRI REPORT ON SPAIN: fifth monitoring cycle. Strasbourg: ECRI.

Lakoff, G. (2004). No pienses en el elefante. Lenguaje y debate político. Madrid: Editorial Computense.

Giménez-Salinas Framis, A., Pérez Manzano, A., Meliá, C., M, Alberto Díaz López, J., Jordá Sanz, C., Gallego Arribas, D. (2018). Análisis de casos y sentencias en materia de racismo, discriminación racial, xenofobia y otras formas de intolerancia. Observatorio Español del Racismo y la Xenofobia (OBERAXE).

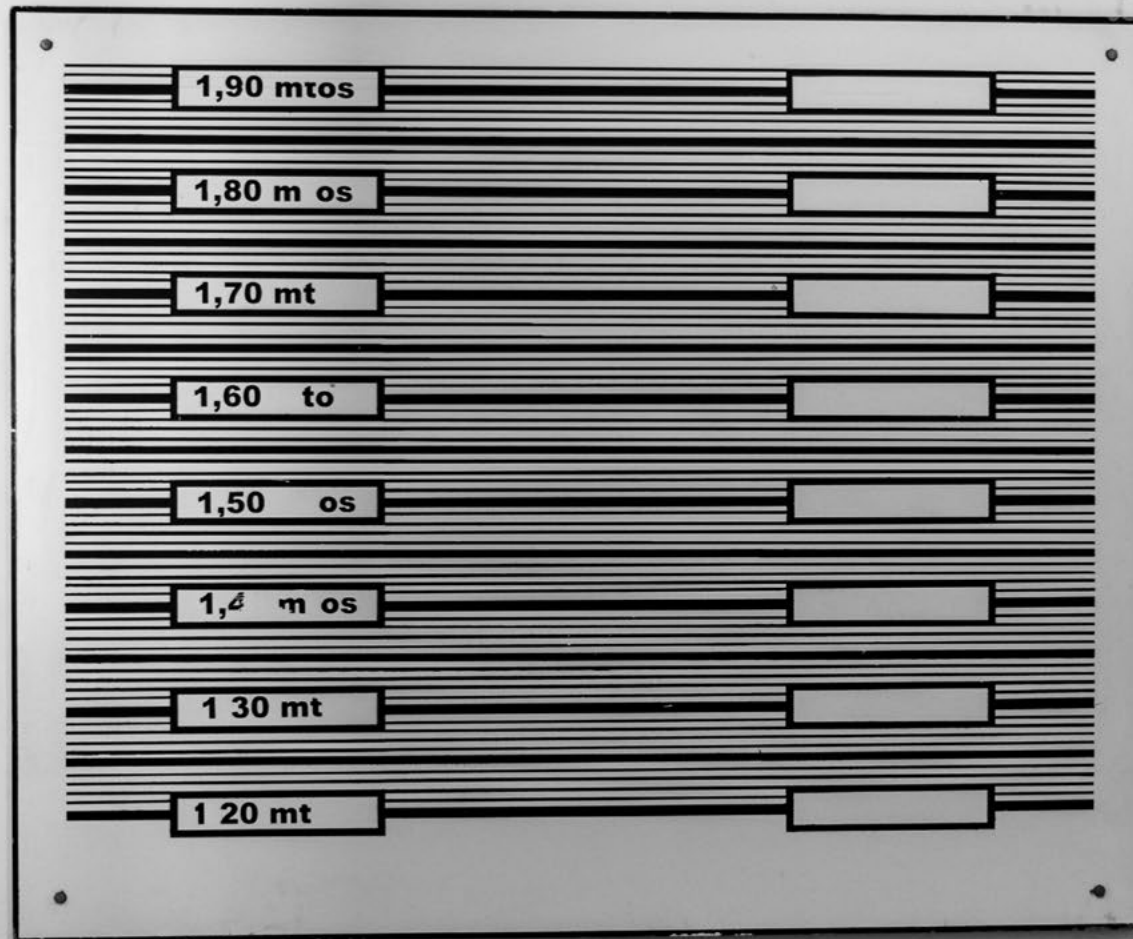
Lakoff, G. (2017 [2006]). Puntos de reflexión. Manual del progresista. Madrid: Ediciones Península.

Mignolo, W. (2006). Islamophobia/Hispanophobia: The (Re) Configuration of the Racial Imperial/Colonial Matrix. Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge, 5(1), 3.

PRISM. (2018). Hate Crime and Hate Speech in Europe: Comprehensive Analysis of International Law Principles, EU-wide Study and National Assessments. Words are Stones.

Serra, L. (2018). Discurso de incitación al odio: Análisis desde los derechos humanos y pautas interpretativas. Barcelona: Institut de Drets Humans de Catalunya.

SOS Racismo (2017). Informe Anual 2017. Sobre el racismo en el estado español. Tercera Prensa SL.

CAPÍTOL 3

365 dies de racisme.

*Nosaltres no estem obligades per la llei,
sinó per la justícia*

Suhayimah Manzoor-Khan

365 dies de racisme.

Memòria 2019. Servei d'Atenció i Denúncia per a víctimes de racisme de SOS Racisme Catalunya.

Des de 1992 hem atès 10.531 persones

El Servei d'Atenció i Denúncia per a Victimes de Racisme de SOS Racisme Catalunya és **un servei gratuït i específic que té com a finalitat atendre persones que han patit una discriminació o un delictes d'odi amb motivació racista**. Els seus objectius són prioritzar la restitució de drets a partir de la resolució del conflicte, reforçar les persones que s'han vist afectades per una situació de racisme, i identificar problemàtiques per a incidir en la transformació social.

Hi ha moltes persones que, pels seus orígens, color de pell, cultura... pateixen agressions racistes i que són discriminades en diferents àmbits de la seva vida: rebuig social, discriminació en l'accés als drets per part de les administracions, tracte desigual en l'accés a serveis privats, precarietat laboral, criminalització, abusos dels cossos de se-

guretat, discurs d'odi... Aquestes situacions en ocasions s'agregen per qüestions legals relacionades amb estrangeria, per la por i la desconfiança en les institucions, pel desconeixement de l'entorn, ... i sobretot per la manca de coneixement dels propis drets i de les eines que tenim per a defensar-los.

EL SAID AL 2019

El 2019 hem atès 677 persones.

D'aquestes, 519 s'adrecen per primera vegada a SOS Racisme i 188 de les situacions han estat identificades com a constitutives racisme, de les quals, 60 no s'han pogut denunciar i 128 han estat denunciades i per tant assumides com a casos nous el 2019. Als casos nous hem d'afegir-hi els 158 casos que corresponen a anys anteriors i que encara estan oberts.

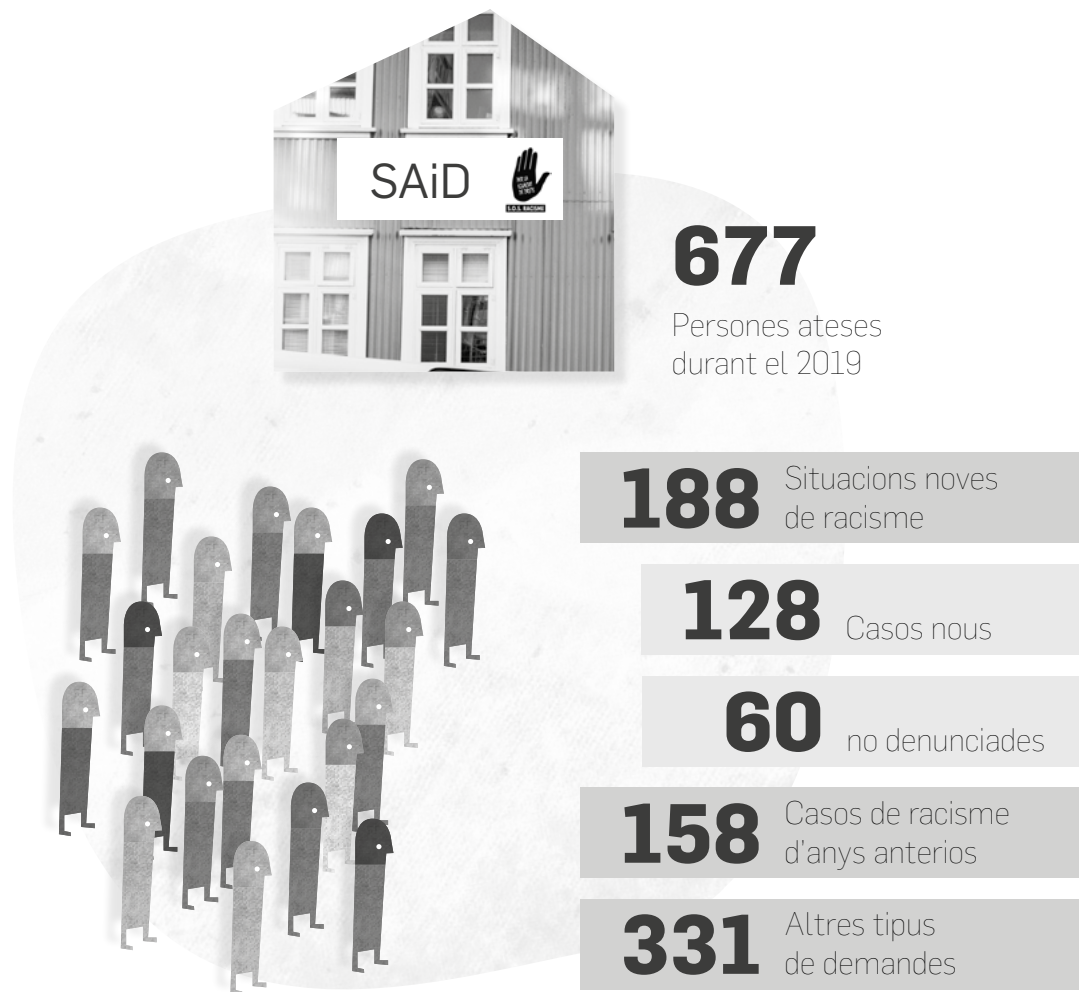

Fig. 1. Persones ateses pel SAiD durant el 2019

Font: Dades del SAiD

Es dona un increment important de les demandes i també en els casos nous de racisme. Enguany s'han assumit 56 casos més que l'any passat; de fet els darrers anys teníem un topall en el nombre de casos assumits que no superava els 90. En aquest sentit és rellevant fer referència a certes millores que hem pogut consolidar en l'atenció del Servei:

- Més recursos humans que signifiquen més persones per atendre, derivar, realitzar entrevistes, fer seguiment i acompanyar les persones que atenem.
- Diversificació de les vies d'atenció: hem incorporat més opcions de comunicació amb el Servei. El whatsapp que es va incorporar a finals de 2018 és una entrada important de demandes (70 aquest any). A partir de les xarxes socials també ens arriben casos: enguany 4. És un nombre petit però és rellevant tenir-ho en compte perquè les xarxes socials, tot i ser espais on es genera racisme (per exemple, discurs d'odi), també possibiliten més visibilitat i possibilitat de comunicar i notificar aquestes situacions
- Major obertura per part del SAiD a l'hora de donar resposta a les diferents situacions que ens arriben, assumint que cal originalitat i creativitat, entre d'altres recursos, per trobar vies d'actuació

eficients, ja que a nivell institucional no es posen els instruments ni els recursos que permetin denunciar aquestes discriminacions i vulneracions de drets.

En relació a les 188 situacions noves de racisme identificades, el percentatge de situacions no denunciades, un 32%, és inferior que altres anys, quan les no denunciades doblaven les denunciades.

VULNERACIONS DE DRETS HUMANS AMB MOTIVACIÓ RACISTA

La infradenúncia

Tot i que enguany disminueix el percentatge de situacions no denunciades, hem passat del 52% al 32%, malauradament això no significa que s'hagi avançat en la garantia del dret de les persones afectades per racisme a denunciar aquestes situacions.

El principal motiu pel qual les persones que s'han dirigit al nostre servei no segueixen amb el procés de denúncia és, en un 37% dels casos, per la desconfiança en el sistema i que la seva denúncia serveixi per alguna cosa. Identifiquem un altre element que influeix en la no denúncia de situacions de racisme: la vulnerabilitat d'algunes de les

188

Situacions de racisme identificades al 2019

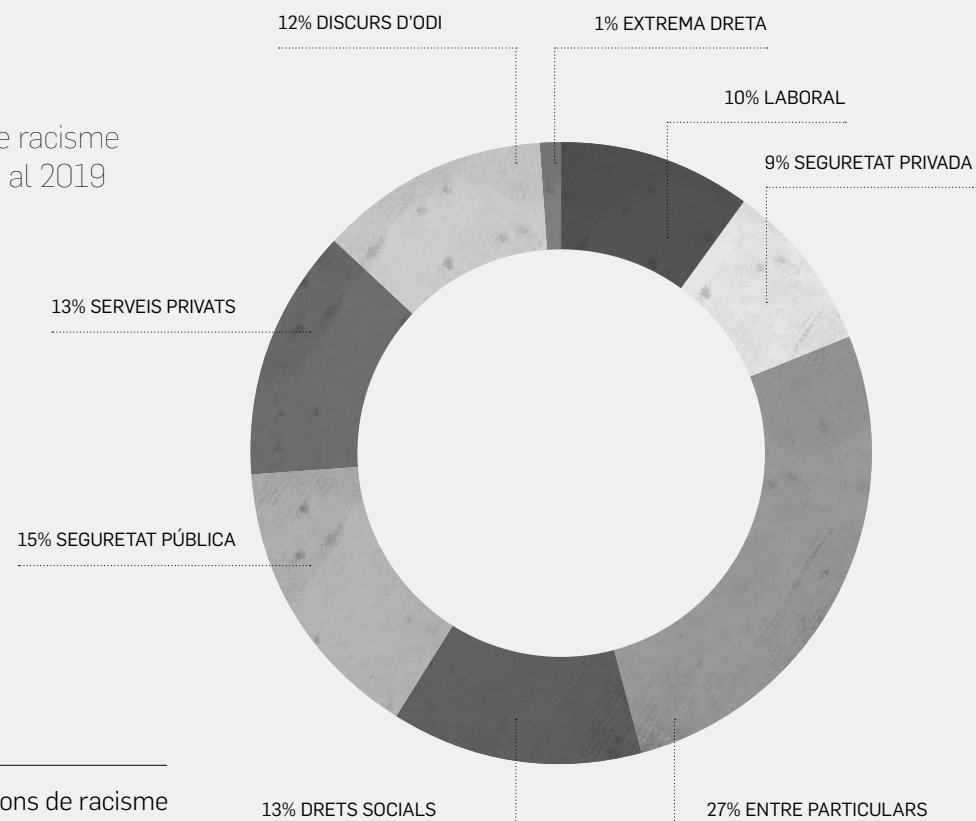

Fig. 2. Situacions de racisme identificades al 2019

Font: Dades del SAiD

D'aquestes 188 situacions

60

Casos NO denunciats
32% del total

128

Casos denunciats
68% del total

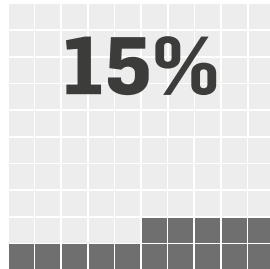
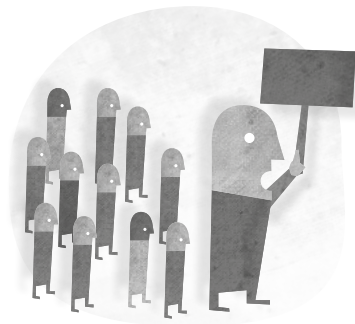
persones que s'adrecen al SAiD. Quan el racisme viscut s'afegeix a un conjunt de situacions complexes vinculades per exemple amb la documentació, la precarietat laboral, problemes amb l'habitatge, la desocupació, problemes de salut... la suma de discriminacions i/o altres situacions límit fa que des del SAiD es prioritzi la intervenció des d'una altra perspectiva i es faci una feina de contenció i d'assessorament en altres àmbits (suposa un 25% del total de situacions no denunciades) o es derivi a un altre tipus de servei (suposa un 5%).

Les tipologies amb més situacions no denunciades són: agressions i discriminacions entre particulars (38%), agressions i abusos per part de cossos de seguretat pública (36%), i discurs de l'odi (50%). Aquesta realitat està relacionada amb les dificultats per intervenir en aquests àmbits, ja sigui per manca de vies d'actuació o per la inacció de l'administració per visibilitzar i donar resposta a aquestes discriminacions. En el cas de la tipologia de Discurs d'Odi, on la meitat de les situacions identificades no han estat denunciades, la infradenúncia ve marcada per la dificultat d'actuar davant vulneracions de dret que es veuen confrontades amb un altre dret fonamental, la llibertat d'expressió.

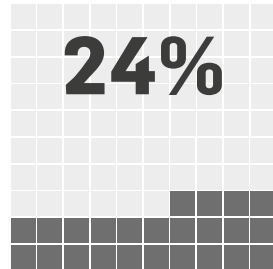
Discriminació i delictes d'odi racistes durant el 2019

La primera tipologia en nombre de casos és **entre particulars**, tant si fem referència a les situacions no denunciades com als casos assumits. S'han identificat un total de 50 situacions, de les quals se n'han assumit com a cas 31, i 19 no han pogut ser tramitades.

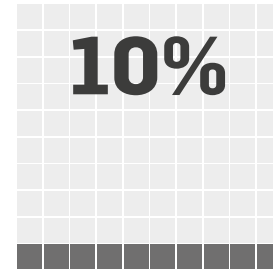
Les següents tipologies més nombroses canvien segons si ho mirem per situacions identificades no denunciades o per casos assumits. Per exemple la tipologia **d'agressions i abusos de cossos de seguretat pública** és, amb 28, la segona en nombre de situacions identificades, però la quarta en relació als casos assumits; aquest fet evidencia les dificultats per denunciar els cossos policials. Les **discriminacions per part de serveis privats** són la tercera tipologia en nombre, si tenim en compte el total de situacions identificades, però la segona en casos assumits, i representa un percentatge baix de situacions no denunciades, amb un 20%. La tipologia de **discriminació en l'accés a drets socials** queda en quart lloc en relació amb les situacions de racisme identificades i en tercer pel que fa als casos nous assumits, també amb un percentatge prou baix de situacions no denunciades, un 21%.

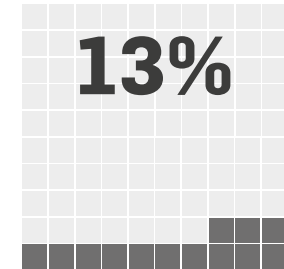
DISCRIMINACIONS EN L'ACCÉS ALS DRETS SOCIALS

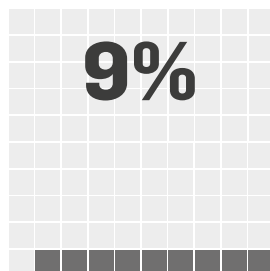
AGRESSIONS I DISCRIMINACIONS ENTRE PARTICULARS

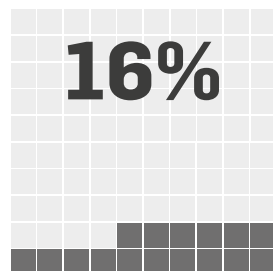
DISCRIMINACIÓ LABORAL

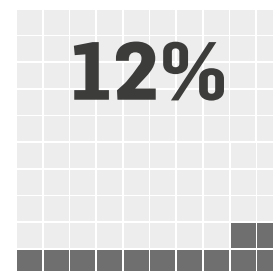
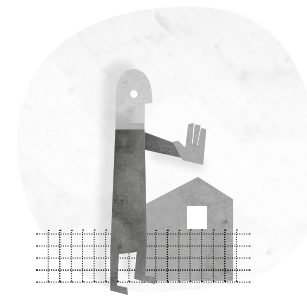
AGRESSIONS I ABUSOS DELS COSSOS DE SEGURETAT PÚBLICA

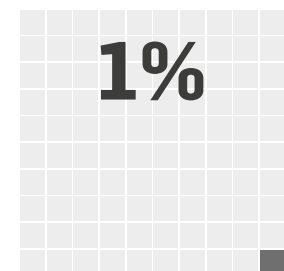
DISCURS D'ODI

DISCRIMINACIÓ EN SERVEIS PRIVATS

AGRESSIONS I ABUSOS DE SEGURETAT PRIVADA

AGRESSIONS D'EXTREMA DRETA

Fig. 3. Casos nous de racisme el 2019 per tipologies
 Font: Dades del SAiD

Volem assenyalar l'augment considerable de situacions identificades, però sobretot de casos assumits, a les tipologies de **discriminació laboral** (el 2018, 9 d'identificades i 4 d'assumides i el 2019, 18 d'identificades i 13 d'assumides) i **agressions per part de seguretat privada** (el 2018, 4 d'identificades i 4 d'assumides i el 2019, 17 d'identificades i 15 d'assumides).

No podem dir que hi hagi més racisme que en anys anteriors, com reiteradament diem; aquestes dades serveixen per veure com es manifesta el racisme. Però sí que volem posar sobre la taula el fet que aflorin més casos com a conseqüència de la presència del racisme a nivell mediàtic. No vol dir que aquesta major visibilització sigui suficient: cal que les persones afectades tinguin la informació, coneguin les eines i els recursos i se sentin acompanyades per poder denunciar. Les entitats que treballem en la defensa dels drets humans i en la denúncia del racisme podem utilitzar aquesta mediatització per poder identificar més situacions i denunciar-les i per posar-nos a disposició de les persones i/o col·lectius afectats.

LES VIES D'INTERVENCIÓ

Entre el 2018 i el 2019 es dona un canvi rellevant en relació amb les vies d'intervenció per la resolució del cas, que situa la intermediació del Servei com a principal forma d'actuació. El 2018 el 50% del casos es gestionaven per intermediació del SAID i el 33% per la via penal. Enguany el 72% es gestionen per la intermediació del SAID i el 15% per penal.

La via penal no dona resposta en casos com els insults, que van quedar despenalitzats a la reforma del Codi Penal del 2015. És una possibilitat que només té recorregut quan són casos d'agressions o amenaces. Tot i que institucionalment és planteja com a opció vàlida la via penal per actuar contra el racisme, aquesta no és vàlida perquè no dona resposta a la vulneració de drets: detectem una dificultat important en l'aplicació del marc normatiu del delictes d'odi - l'article 510 és quasi inviable - i suposa un revictimització, en la majoria dels casos, per a les víctimes. La manca de sensibilitat per part de l'administració de justícia pel que fa al racisme, així com el desconeixement per part de la ciutadania de l'administració de justícia suposen impediments greus per a la restitució del dret.

La via administrativa no s'aplica.

La via administrativa tampoc dona solucions (al 2018 vam gestionar per aquesta via el 14% dels casos i enguany el 10%, fa temps que intentem, sense èxit, que diferents administracions exerceixin la seva capacitat sancionadora. Tot i tenir un marc normatiu que la recull i que la desenvolupa, no està donant resposta als casos de racisme que identifiquem. En aquests casos la càrrega de la prova, igual que en la via penal, es converteix en un gran impediment per iniciar procediments sancionadors, per exemple en relació a la discriminacions racistes per part d'immobiliàries.

La mediació segueix tenint moltes mancances pel que fa al nostre àmbit d'actuació. En la majoria dels

serveis no està incorporat l'eix del racisme i això impedeix que es pugui caminar cap a una resolució del conflicte. Si l'element que condiciona el problema no s'identifica com a tal, és impossible arribar a una solució.

La intermediació directa del SAID,

que és la via d'actuació majoritària enguany pel que fa als casos nous, suposa un plus d'acompanyament a la persona afectada i també té un enfocament de contenció. Tot i que en moltes ocasions no s'aconsegueix la restitució del dret vulnerat, vinculada a la resposta de l'altra part, sí que sol comportar l'enfortiment de la persona. Cal que avancem en la sistematització d'aquest tipus d'actuació per poder mesurar els seus resultats.

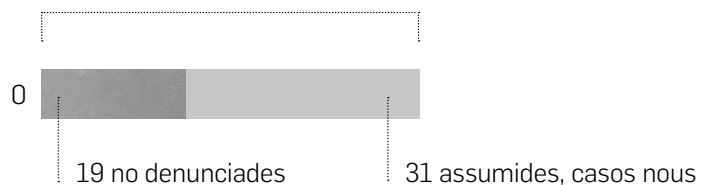
SOBRE ELS ÀMBITS ON ES MANIFESTA EL RACISME

DISCRIMINACIONS I AGRESSIONS ENTRE PARTICULARS

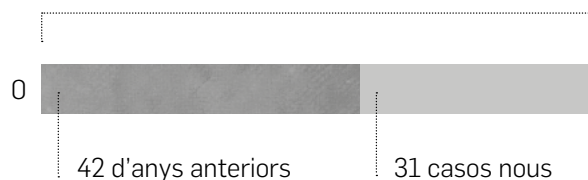
LES DADES

ELS CASOS

50
situacions identificades

73
casos gestionats

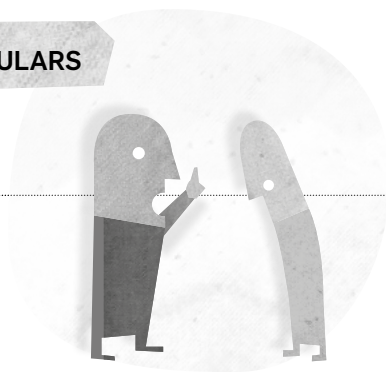

sobre gènere

Casos gestionats

casos nous

LES SUBTIPOLOGIES

casos nous	total de casos gestionats
------------	---------------------------

Conflictes entre veïns i veïnes

55%	40%
------------	------------

Conflictes al carrer

35%	42%
------------	------------

Conflictes en locals privats

4%	14%
-----------	------------

Conflictes entre companys de feina

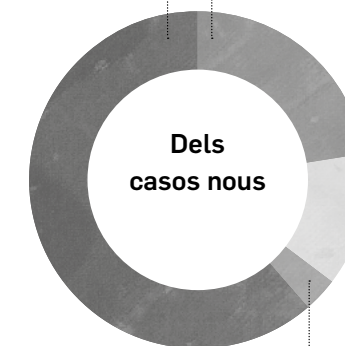
3%	3%
-----------	-----------

Conflictes en serveis públics

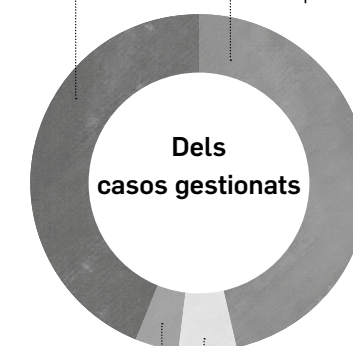
3%	1%
-----------	-----------

LES VIES D'INTERVENCIÓ

61% intermediació 23% penal

44% intermediació 47% penal

4% administrativa 5% mediació

En aquesta tipologia comptabilitzem aquells casos de discriminació racista on els actors que intervenen tenen una relació de veïnatge, comparteixen un àmbit de convivència o d'espai públic. Cal diferenciar entre les situacions que es donen de forma esporàdica o puntual, de les que responen a conflictes entre persones que comparteixen un espai relacional: comunitat veïnal, feina, espai de joc infantil, comerços del barri, etc.

L'ANÀLISI

Enguany identifiquem, amb preocupació, un augment important dels casos d'aquesta tipologia que, per segon cop, es consolida com a la més nombrosa, amb el 24% del total de casos nous. Entre altres qüestions, pensem que la legitimació i visibilització d'un discurs obertament racista, i la seva presència a les institucions pot tenir a veure amb aquest increment en l'àmbit de la convivència.

També ens preocupa la gravetat de les situacions que arriben: enguany el 37% dels casos gestionats en aquesta tipologia tenen a veure amb agressions físiques. Cal tenir en compte que es tracta de casos que es donen, majoritàriament, en el marc de les comunitats veïnals (un 55% dels casos nous i un 40% dels gestionats) i, en segon lloc,

al carrer (35% dels casos nous i el 42% dels gestionats). Totes dues situacions responen a espais de quotidianitat que formen part del dia a dia de les persones. Es donen certes especificitats:

- Els casos que tenen lloc en el marc de les comunitats veïnals tenen el plus de complexitat pel fet que són espais privats, cosa que en dificulta la intervenció i la visibilització. A més, com que són espais quotidians, les persones afectades es veuen abocades a conviure amb aquests conflictes i a no poder gaudir del confort que hauria d'estar assegurat a casa.
- Les situacions que tenen lloc al carrer sovint estan relacionades amb la gratuïtat dels fets i amb la no relació entre les persones implicades, fet que queda poc contemplat en les intervencions de mediació comunitària. Un impediment important, en aquests casos, és la dificultat de trobar la persona agressora: el fet que una agressió tingui lloc a l'espai públic, fins i tot quan és un espai transitat, no assegura que no quedi impune.

La perspectiva de gènere és important en aquest àmbit. En el 60% dels casos gestionats (61% dels nous) les persones afectades són dones. Les dones tenen un paper rellevant

en els espais de convivència i quotidianitat, i això suposa que siguin elles, o en molts casos els seus fills i filles, les afectades per racisme. Considerem oportú destacar els casos de violència física cap a dones musulmanes, que poden ser més vulnerables dins el col·lectiu per la seva visibilitat pel fet de dur hijab. Aquesta situació també es dona en altres àmbits com la discriminació laboral i/o la discriminació per part d'immobiliàries.

La normalització del racisme està present en aquest àmbit i, en molts casos, les persones afectades no identifiquen que estan sent víctimes de la vulneració d'un dret. També es donen casos en què les persones decideixen no denunciar perquè les situacions tenen lloc en un àmbit de convivència on han de seguir vivint. Cal assenyalar que manquen polítiques públiques de prevenció i promoció de la cohesió social, que s'avancin als conflictes i garanteixin l'intercanvi, el coneixement, el respecte mutu i la solidaritat entre veïns i veïnes. Aquests aspectes, entre d'altres, influeixen en el fet que, en aquesta tipologia, el 38% de les situacions identificades no han estat denunciades.

La manca d'eines per a donar resposta a situacions de racisme entre particulars suposa, entre d'altres, que utilitzem majoritàriament la via

penal tot i que considerem que no és la més adequada.

- La via d'intervenció penal és la més nombrosa en relació als casos gestionats (34 de 73) però disminueix considerablement pel que fa als casos nous de 2019 (7 de 31). Els principals entrebancs amb els quals ens trobem són la manca de sensibilitat de l'administració de justícia pel que fa al racisme, la revictimització -entre altres qüestions per la durada dels processos-, la despenalització dels insults i la dificultat de l'aplicació del marc normatiu del delictes d'odi. D'altra banda, fins i tot quan una sentència judicial falla a favor de la víctima, tampoc no se soluciona el problema de convivència.
- Però la **mediació** tampoc no és una eina vàlida per donar resposta a aquestes situacions. No es treballa amb la perspectiva del racisme, i el fet de no incorporar la vulneració de drets com a condicionant del conflicte dificulta que el procés de mediació conclougui amb la seva resolució i/o amb la restitució del dret. D'altra banda, molts serveis de mediació no intervenen fora del marc de la comunitat de veïnes, i això significa que molts conflictes de convivència no es contemplin, com per exemple aquells que tenen lloc a l'espai públic.

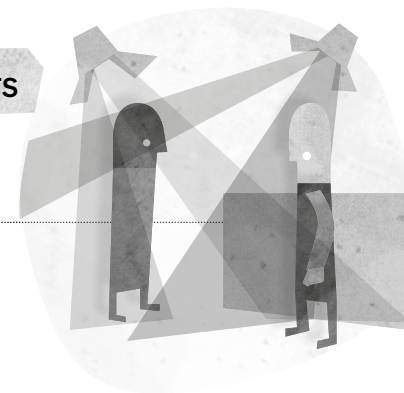
• D'altra banda, tot i que molts municipis disposen d'una normativa que contempla l'actuació municipal en conflictes de convivència amb motivació racista, no hem aconseguit resolucions favorables. Enguany, a Barcelona,

se n'han tramitat tres, per la via de *l'Ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana*; això no obstant, en el moment de tancar aquest informe encara no ha estat possible la seva aplicació.

CAS RELLEVANT

La fiscalia acusa per delictes d'odi, però topa amb una investigació poc diligent de la policia. Un home va patir una agressió greu amb motivació racista per part d'un grup de veïns. Un incident greu que donava continuïtat a diferents episodis d'insults i amenaces per aquest mateix grup de persones. Arran de l'agressió es va iniciar un judici penal, en el qual fins i tot comptàvem amb l'acusació per delictes d'odi per part de la Fiscalia, circumstància que no sempre es dona. Malauradament el procés ha acabat amb una condemna per delictes lleus i sense agreujant de racisme, cosa que desvirtua la motivació i la naturalesa dels fets. No és suficient l'acusació particular amb SOS Racisme representant la víctima, tampoc que des de fiscalia es vegi clara la interpretació com a delictes d'odi, si no es garanteix una investigació diligent dels fets. Aquesta és una mostra més de la manca de tutela judicial en la persecució del racisme i de l'efectivitat de la justícia per reparar les persones afectades per racisme.

DISCRIMINACIONS EN ELS SERVEIS PRIVATS

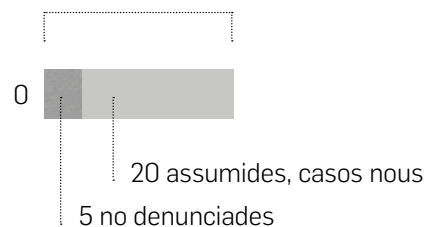

LES DADES

ELS CASOS

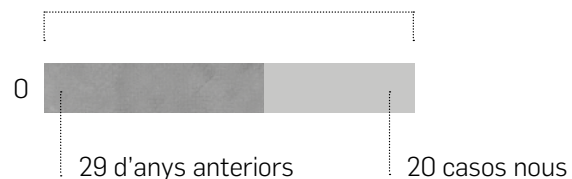
25

situacions identificades

49

casos gestionats

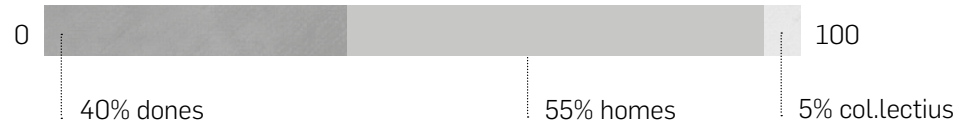

sobre gènere

Casos gestionats

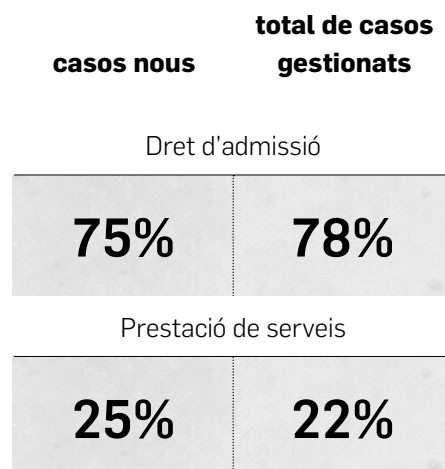

casos nous

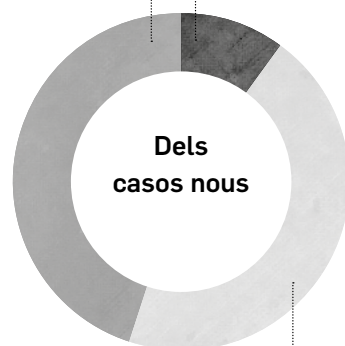
Aquesta tipologia recull les Discriminacions sofertes en el marc de l'ús d'un servei privat: comerços, empreses de serveis, locals d'oci,...

LES SUBTIPOLOGIES

LES VIES D'INTERVENCIÓ

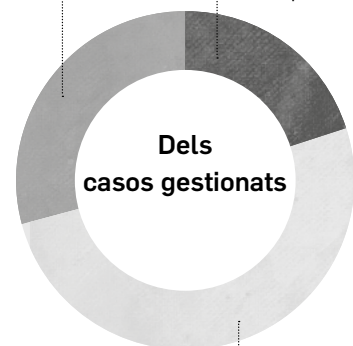
45% intermediació 10% penal

45% administrativa

29% intermediació

20% penal

51% administrativa

L'ANÀLISI

La majoria de casos de Discriminació en Serveis Privats tenen a veure amb el Dret d'admissió en locals d'oci -el 75% dels casos nous i el 78% en relació als casos gestionats. Es tracta d'una discriminació que des de SOS Racisme fa temps que treballem, fet que ha suposat certa visibilitat social i un major coneixement per part nostra de les eines existents per fer denúncia, sigui penal, administrativa o pública. Tenir clares les vies d'intervenció des del SAID té certa relació amb el fet que es tracti d'una tipologia amb un percentatge alt de denúncia i el 80% de les situacions identificades s'han pogut tramitar com a cas. El coneixement de les eines no implica la seva eficàcia. Destaquem les següents problemàtiques:

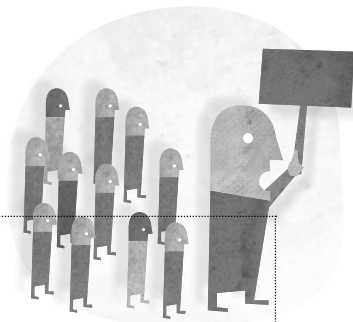
- La no aplicació per part de les policies competents (municipal i autonòmica) del Protocol d'Actuació per denunciar aquestes discriminacions tant per la via penal com per la via l'administrativa.
- Dificultats en l'aplicació del Procediment Sancionador per part de les administracions competents (Generalitat i/o alguns ajuntaments). Aquesta és una via que podria ser ràpida, útil i exemplificadora.

Els casos de discriminació en els serveis privats corren el risc de ser més normalitzats perquè en ocasions són considerats de menor importància, perquè no afecten de manera directa a drets fonamentals (educació, salut,...) o no suposen una agressió física greu. Això pot significar que no es prioritzi la seva denúncia i formin part de la quotidianitat de moltes persones.

CAS RELLEVANT

Inhabilitació per discriminació racista en el dret d'admissió. Davant l'afirmació del propietari d'un bar que "no volia negres" un home va decidir no quedar-se aturat i va trucar a la policia. La policia va actuar segons protocol previst per aquests fets i va recollir la informació necessària a partir de testimonis. La investigació dels fets va permetre iniciar un judici que ha tingut com a resultat una sentència que reconeix la discriminació en el dret d'admissió amb una motivació racista i condemna el propietari del bar a dos anys i mig d'inhabilitació. Aquest és un cas que ens dóna ànims per seguir batallant per totes les vies, també la penal, les situacions de discriminació que es donen per part de serveis i empreses privades.

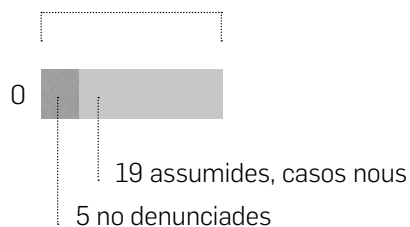
DISCRIMINACIÓ EN L'ACCÉS ALS DRETS SOCIALS

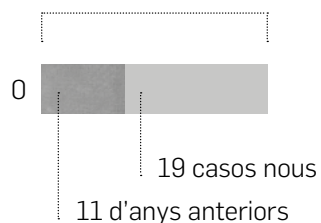
LES DADES

ELS CASOS

24
situacions identificades

30
casos gestionats

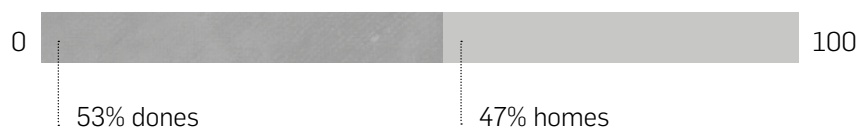

sobre gènere

Casos gestionats

casos nous

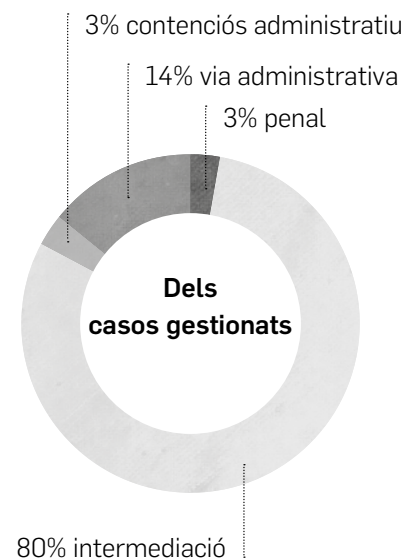
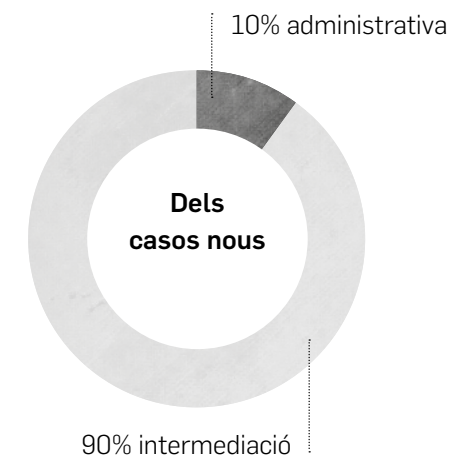

LES SUBTIPOLOGIES

casos nous	total de casos gestionats
------------	---------------------------

Habitatge	21%	23%
Educació	42%	37%
Sanitat	21%	20%
Prestació de serveis	16%	20%

LES VIES D'INTERVENCIÓ

Aquesta tipologia recull les discriminacions, abusos i maltractaments racistes soferts per les persones en l'accés i gaudi de drets: sanitat, habitatge, educació, padró, qüestions vinculades amb l'estrangeria. Són casos que evidencien una disfunció de l'Estat i de les seves administracions que, per acció o omissió, no està garantint ni protegint els drets fonamentals a la ciutadania.

L'ANÀLISI

En aquests casos, excepte els que tenen a veure amb l'habitatge, qui perpetra la discriminació és qui representa l'administració, i per tant, qui té el deure de protegir i garantir els drets de la ciutadania. És un àmbit en què la normativa és clara i recull que una conducta discriminatòria en segons quins supòsits realitzada per una persona treballadora de l'administració pública pot ser punible, segons els articles 511.1 i 511.3 del Codi Penal. No obstant això, la via penal no és la més nombrosa en aquesta tipologia: la intermediació del SAID s'utilitza en la majoria de casos (el 90% del nous i el 80% dels gestionats).

La perspectiva de gènere en aquesta tipologia és rellevant, ja que més de la meitat dels casos (el 53% dels nous i el 60% dels gestionats) són denunciats per dones. Una situació

similar es dona en la tipologia d'entre particulars. Aquest fet té a veure amb la presència i el paper rellevant de les dones en els àmbits de convivència i de cura.

En relació amb el **dret a l'educació** (37% dels casos nous i 42% dels gestionats), volem fer referència a l'escola per la seva rellevància en el procés de socialització. En ocasions l'escola pot esdevenir un espai on es desenvolupen situacions de racisme que cal identificar i treballar per no malmetre el creixement integral dels infants i aconseguir amb l'objectiu de formar persones iguals i lliures. En aquesta subtipologia també es recullen casos que tenen a veure amb la limitació del dret a la llibertat religiosa, en concret cap a les alumnes que porten hijab. Tot i que és un dret que està protegit per diferents instruments jurídics, l'existència de la normativa no garanteix el seu exercici ni la seva protecció. Que hi hagi centres que prohibeixin l'assistència a classe amb aquesta peça de vestir és una il·legalitat, ja que cap norma interna no pot restringir l'exercici de drets fonamentals, com ara l'educació i la llibertat religiosa.

Sobre les discriminacions en l'accés a **l'habitatge** destaquem la inefectivitat de les respostes: hi ha instruments, però no s'apliquen. La via penal és molt complicada perquè la

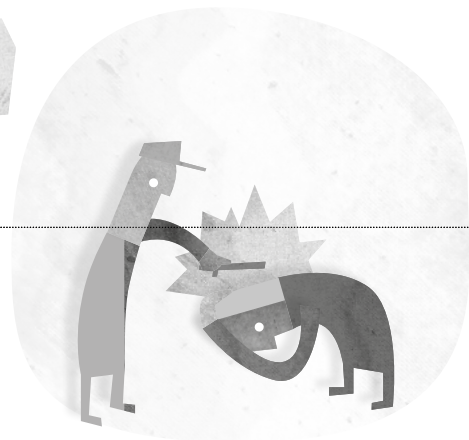
càrrega de la prova exigeix que es donin un seguit de circumstàncies que demostrin els fets i la seva motivació. Una altra opció, regulada a la llei catalana de l'habitatge, és la denúncia administrativa que preveu, entre d'altres, la possibilitat de sancionar les agències immobiliàries que discriminen. Però no aconseguim que s'iniciïn aquests procediments, l'òrgan

competent no intervé i s'aplica una perspectiva de consum i no de dret. Respecte al **dret a la salut**, continuem assumint vulneracions en relació amb l'obtenció de la targeta sanitària i la facturació de les urgències, en contra de la normativa establerta i en base a interpretacions arbitràries de cada centre de salut.

CAS RELLEVANT

CAT Salut indemniza una família víctima d'una intervenció racista basada en el perjudici i el desconeixement. Una professional del CAT Salut va fer un diagnòstic erroni a dues menors al·legant que havien patit una mutilació genital femenina en grau tres. Una de les conseqüències va ser que la Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència assumís la tutela de les dues nenes, que van viure separades de la mare i del pare durant més de vint dies. Un nou informe mèdic, que els progenitors van demanar un cop van sortir de comissaria, va demostrar que les nenes no havien patit cap mutilació. Amb la família vam iniciar, fa més de 7 anys, un procediment de reclamació a l'administració pública que s'ha resolt de manera satisfactòria, amb el reconeixement de les repercussions negatives i amb la indemnització a la família.

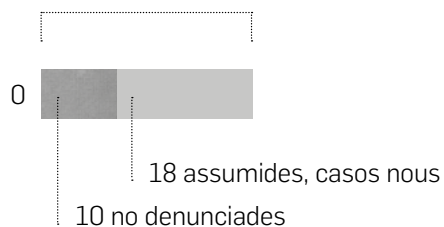
ABUSOS I AGRESSIONS PER PART DE COSSOS DE SEGURETAT PÚBLICA

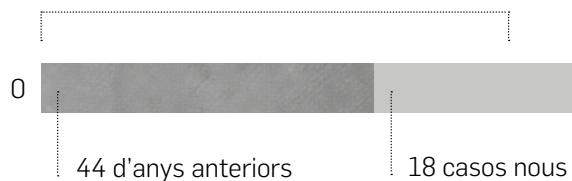
LES DADES

ELS CASOS

28
situacions identificades

62
casos gestionats

sobre gènere

Casos gestionats

casos nous

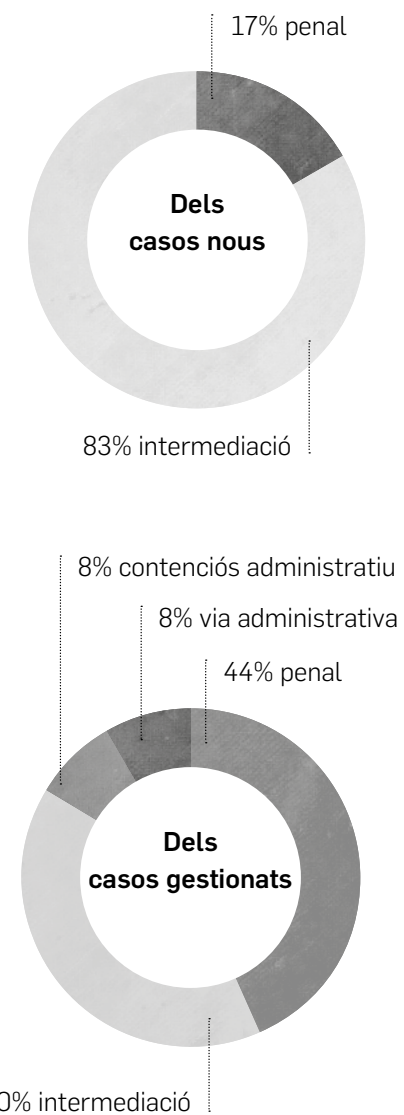

LES SUBTIPOLOGIES

Nova classificació per subtipologies al 2019, per tant no tenim dades del 2018.

casos nous	total de casos gestionats
Identificacions per perfil ètnic	
39%	-
Tracte abusiu	
28%	-
Confecció d'atestat	
17%	-
Agressió policial	
6%	-
CIE	
10%	-

LES VIES D'INTERVENCIÓ

Aquesta tipologia recull els casos de discriminació, abús i/o agressió perpetrats per membres dels cossos de seguretat pública.

L'ANÀLISI

Cal fer referència a la baixada del nombre de casos, que enguany representen el 15%, ja que en comparació amb altres anys (excepte el 2018) s'ha reduït a més de la meitat: el 2017 suposava el 29% dels casos, un 31% el 2016 i un 35% el 2015. En relació amb els casos gestionats, amb un 22% és la tipologia més nombrosa, després dels casos entre particulars. Les denúncies on intervenen cossos de seguretat pública són tramitades, majoritàriament, per la via penal i els processos s'allarguen considerablement.

Moltes de les situacions no denunciades tenen a veure amb identificacions policials racistes, cosa que posa de manifest la manca de recorregut de la denúncia. Les identificacions discriminatòries són pràctiques habituals que restringeixen la llibertat de moviment a les persones que són aturades i que criminalitzen la diferència. A més, sovint són l'inici d'altres situacions d'abús i/o discriminació per part de la policia; molts dels casos que atenem al SAID comencen amb una identificació.

El descens de les situacions registrades en aquesta tipologia no es correspon amb una disminució de les situacions de racisme generades per la policia. Que identifiquem menys situacions i que el 36% d'aquestes no siguin denunciades pot tenir a veure amb les causes següents:

- La impossibilitat d'exercir la denúncia contra els cossos de seguretat pública que han comès un abús i/o agressió racista. Són casos on no podem exercir la denúncia i estem defensant les víctimes de vulneracions de drets, d'acusacions per part dels perpetradors d'aquestes vulneracions. La contra-denúncia policial s'utilitza per argumentar una possible actuació inapropiada. D'altra banda, sovint en els pocs casos que es pot iniciar una denúncia, s'acaba arxivat per manca de prova (cal tenir en compte que la investigació depèn de la policia) o per considerar que els fets no són delictius.
- La desconfiança en la imparcialitat d'un sistema judicial on preval la versió dels policies, que dota d'un plus de veracitat l'atèsat i/o la denúncia dels agents.
- Les dificultats i la indefensió dels col·lectius vulnerabilitzats. Per exemple la situació de fragilitat i precarietat de molts dels venedors i les venedores ambulants s'agreuja quan pateixen abusos

per part de la policia, ja que les denúncies creuades acaben impossibilitant que es puguin denunciar els abusos i agressions racistes; i en canvi tenen conseqüències greus a nivell penal i d'estrangeria, per exemple.

- La manca d'un reconeixement institucional del racisme que es produeix per part dels cossos policials té com a conseqüència la no identificació d'aquestes vulneracions de drets i per tant la no actuació.

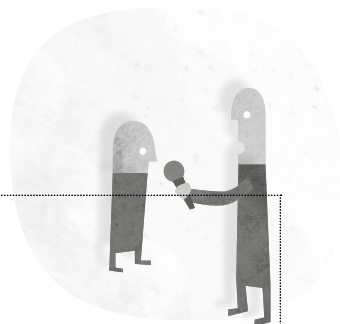
Si fem referència als resultats judicials tindrem un argument més per evidenciar les dificultats de denunciar el racisme policial per la via penal. Enguany hauríem de celebrar una sentència condemnatòria per l'al-

tra part, però val a dir que es tracta d'un cas del 2009, per tant d'un procés judicial que ha durat 10 anys. Les sentències condemnatòries cap a l'usuari del SAID suposen el 15% dels 27 casos gestionats. També cal tenir en compte que l'11% dels casos gestionats s'han arxivat.

La impunitat dels agents de seguretat pública que han exercit una agressió, abús o discriminació es produeix a causa de la connivència entre l'administració de justícia i la policia. S'evidencia, també, la inefectivitat de la via penal per denunciar aquestes situacions. Cal destacar que enguany la via d'intervenció majoritària, el 83% del casos nous, ha estat la intermediació del SAID.

CAS RELLEVANT

Sentència condemnatòria a seguretat pública i a seguretat privada. Un cas d'èxit, però almenys amb dos peròs. La sentència no només ha trigat més de 10 anys, sinó que tan sols reconeix un delictes lleu i sense agreujant de racisme. Es tracta d'una agressió per part d'agents de seguretat privada en el transport públic a la qual se suma una altra agressió greu per part d'un mossos d'esquadra. Un cas que tot i la prova (informes mèdics i càmeres de seguretat) ha estat a punt de ser arxivat en diverses ocasions i que exemplifica els entrebancs per denunciar els abusos i agressions exercits per cossos de seguretat pública i privada. Es demostra també que la persistència de les associacions i l'activisme de les persones afectades són imprescindibles.

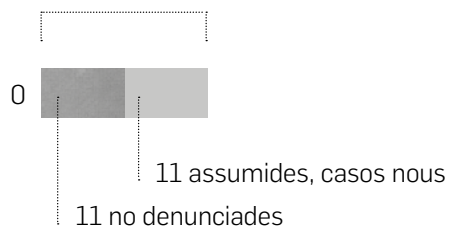

DISCURS D'ODI

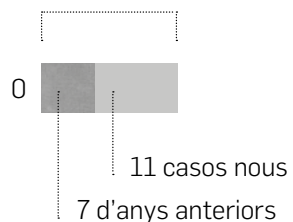
LES DADES

ELS CASOS

22
situacions identificades

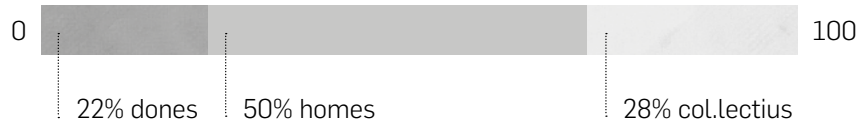

18
casos gestionats

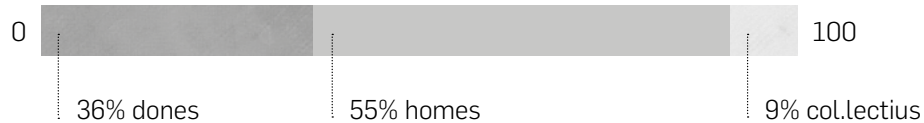

sobre gènere

Casos gestionats

casos nous

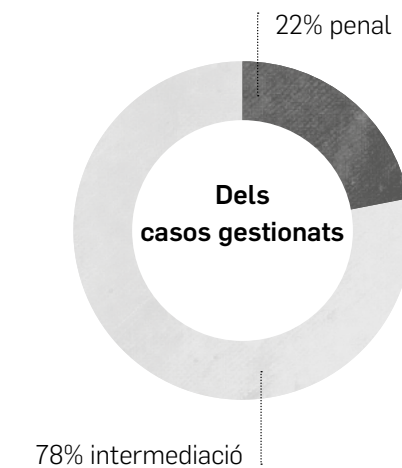
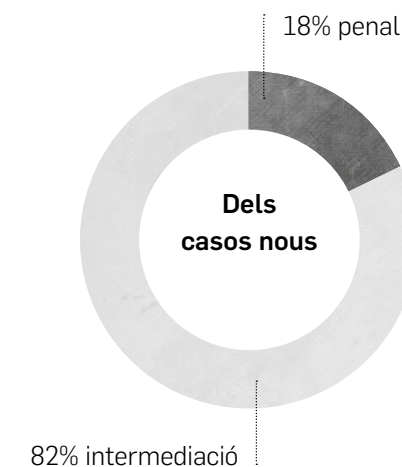

LES SUBTIPOLOGIES

casos nous total de casos gestionats

Mitjans de comunicació	
27%	28%
Xarxes socials	
45%	50%
Discurs polític	
28%	22%

LES VIES D'INTERVENCIÓ

Situacions que es donen en l'àmbit de les idees i de les paraules: discursos, posicionaments, notícies, comentaris, campanyes,... que promouen o instiguen odi, humiliació, menyspreu, assetjament, descrèdit, difusió d'estereotips negatius, estigmatització o amenaça d'una persona o grup, per raó del seu origen, religió, gènere, orientació sexual, o altres característiques o condicions personals.

L'ANÀLISI

En moltes ocasions s'ha parlat de les repercussions socials i polítiques que pot generar el discurs d'odi, des de la seva propagació fins a la fractura de la convivència social. Un discurs que és utilitzat com a mecanisme per mantenir un "estat quo", que se sosté, entre d'altres arguments, per la creença que les persones estrangeres hi són de més i no poden gaudir dels mateixos drets, i que són les culpables de les mancances del nostre sistema.

Aquestes manifestacions d'odi tenen repercussions directes en la vida de les persones objecte d'aquest discurs. En dirigir-se contra la identitat i la dignitat humana, les manifestacions d'odi racistes tenen un impacte profundament destructiu en les persones víctimitzades, afecten l'exercici ple dels

seus drets i posen en greu perill la convivència. Per això considerem indispensable visibilitzar, denunciar o sancionar l'odi i la discriminació, representant i acompanyant les víctimes en aquest procés, encara que no sigui per una via penal, ja que aquesta no sol ser efectiva.

La propagació de l'odi en el món virtual té greus conseqüències en el món real. L'arribada d'internet marca un punt d'inflexió, que normalitza i incrementa la capacitat de difusió del discurs d'odi, que abans es quedava en àmbits més reduïts i radicalitzats.

Es tracta de la tipologia on es dona el percentatge més alt de situacions no denunciades, ja que la meitat de les situacions que arriben acaben sense denúncia. Pensem que la manca de vies d'actuació efectives és una de les explicacions per aquesta baixa denúncia; per exemple, el procediment per denunciar a les xarxes socials es molt intuïtiu però gens eficaç.

La via penal no és adequada per donar resposta a aquestes situacions, com tampoc no ho és en la majoria de vulneracions de drets humans, perquè se centra en un fet concret, executat per una persona concreta i que afecta una altra persona, i no té en compte el context ni els me-

canismes estructurals i globals que condicionen aquestes situacions. A més, les regles del joc de la via penal limiten la denúncia. No obstant això, existeix per part del sistema judicial una promoció perversa sobre l'efectivitat del marc normatiu del delictes d'odi, que pretén netejar la imatge de l'estat i simular que sí que actua contra el racisme i els delictes d'odi.

La confrontació amb un dret fonamental com és la llibertat d'expressió dificulta l'actuació davant aquestes situacions. Per això és important enfocar el nostre treball cap a la generació de narratives transformadores, amb una perspectiva de drets humans i no discriminació, que arribin a la ciutadania i, també, als generadors d'opinió per tal de desactivar aquells que des del poder generen el discurs de l'odi.

CAS RELLEVANT

Quan el discurs d'odi legitima la mentida. Un home va ser gravat al carrer per la representant d'un grup polític de Mataró. L'objectiu era disposar d'unes imatges que acompanyessin el seu discurs racista cap als immigrants, en aquest cas focalitzat als homes d'origen magrebí, per acusar-los de delinqüents sexuals. Els fets van ocasionar greus repercussions en la vida de l'home. Més enllà que aquests fets siguin considerats un delictes d'odi, i fins i tot si s'aconsegueix una sanció penal, serà molt difícil la reparació de la víctima. Tampoc no hi haurà una comprensió que aquesta actuació concreta està condicionada per un context global on es legitima l'odi cap a certs col·lectius, per exemple a partir de la representació parlamentària de grups d'extrema dreta.

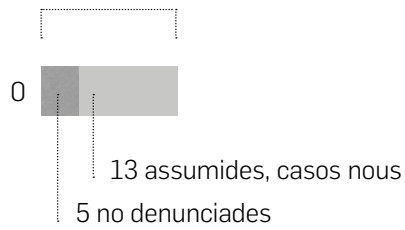
DISCRIMINACIÓ LABORAL

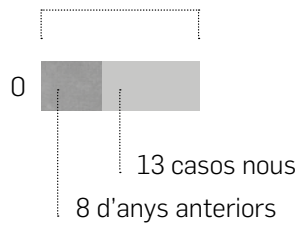
LES DADES

ELS CASOS

18
situacions identificades

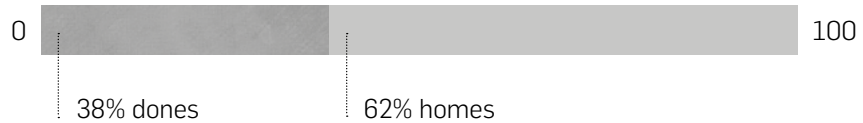

21
casos gestionats

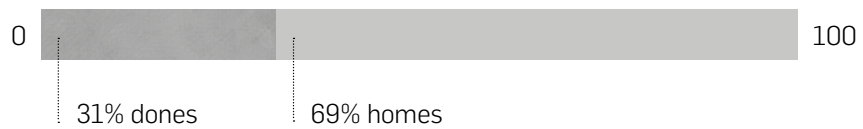

sobre gènere

Casos gestionats

casos nous

LES SUBTIPOLOGIES

casos nous total de casos gestionats

Discriminació en l'accés al treball

8% 24%

Condicions discriminatòries

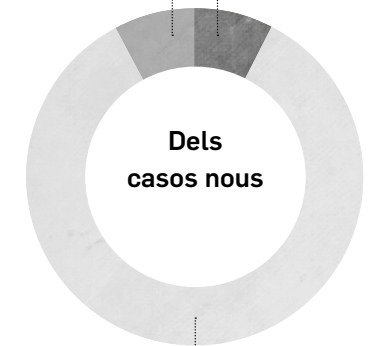
85% 62%

Moobing a la feina

7% 14%

LES VIES D'INTERVENCIÓ

7% 7% penal
via administrativa

9% 5% penal
via administrativa

Les situacions que es recullen en aquest àmbit tenen a veure amb el mobbing laboral amb motivació racista, les condicions laborals irregulars i la discriminació en l'accés al treball, a partir d'ofertes discriminatòries i/o tracte discriminatori durant l'entrevista.

L'ANÀLISI

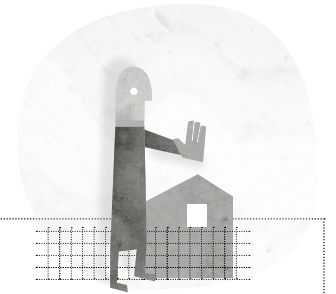
És una tipologia que històricament ha comptat amb un nombre reduït de casos, sense que això signifiqui que no es donin casos en aquest àmbit. La por de perdre la feina, la normalització d'aquestes situacions i el desconeixement dels drets laborals

influencien en aquesta infradenúncia. Enguany el 10% dels casos nous responen a aquesta discriminació, i són els més nombrosos, amb un 85%, aquells que tenen a veure amb les condicions discriminatòries i altres irregularitats. És recurrent que moltes dones pateixin discriminació en l'accés al treball com a conseqüència d'una peça de vestir concreta vinculada a l'exercici de la seva llibertat religiosa. Aquests casos es donen, tot i que la normativa és clara i garanteix el respecte a l'expressió religiosa, contemplant com a únic límit el manteniment de l'ordre públic protegit i determinat per llei.

CAS RELLEVANT

El mocador, l'obstacle per exercir un dret. Una estudiant d'infermeria, de la Universitat Rovira Virgili de Tarragona, el dia que començava les pràctiques laborals a l'Hospital Pius de Valls va topar amb un important impediment: la infermera que la va rebre li va dir que no podia dur el mocador. Des del SAID vam iniciar una doble actuació, d'una part informant la Universitat sobre el que havia succeït; d'altra banda, vam comunicar a l'hospital i a CatSalut que s'estava donant una situació greu de vulneració del dret a exercir la llibertat religiosa. Tot i que la resposta de l'hospital no va ser satisfactòria, des del CatSalut van reconèixer la vulneració del dret i van demanar una rectificació a l'Hospital. L'aliança amb la Universitat ha estat rellevant en la resolució d'aquest cas i esperem que facin un seguiment escrupolós amb els centres, públics i privats, amb qui tenen convenis de pràctiques per evitar discriminacions d'aquest tipus.

ABUSOS I AGRESSIONS PER PART DE COSSOS DE SEGURETAT PRIVADA

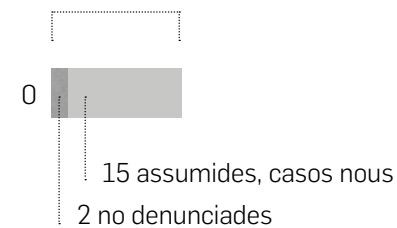

LES DADES

ELS CASOS

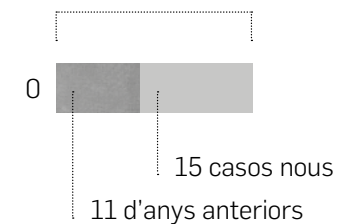
17

situacions identificades

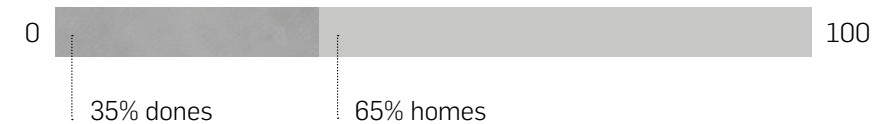
26

casos gestionats

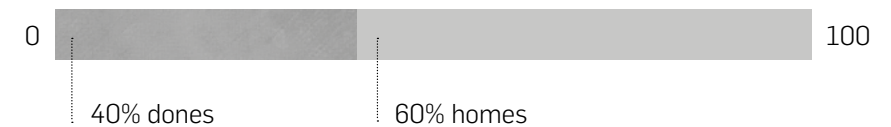

sobre gènere

Casos gestionats

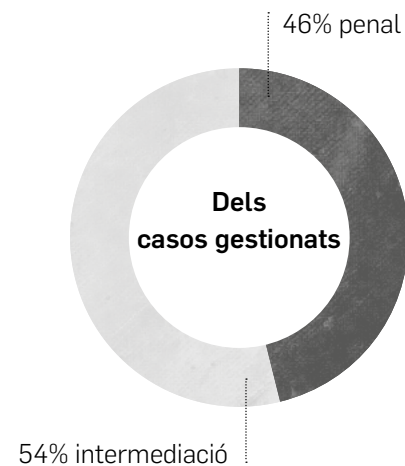
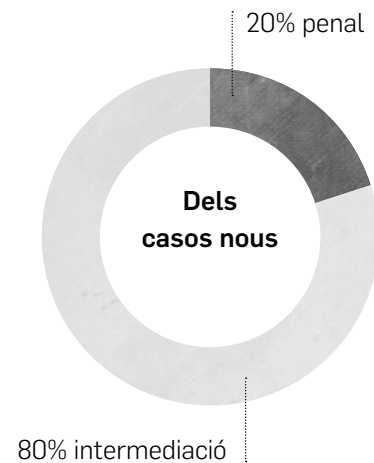
casos nous

LES SUBTIPOLOGIES

casos nous	total de casos gestionats
Transports públics	
73%	58%
Locals d'oci	
0%	12%
Centres comercials	
20%	23%
Altres	
7%	7%

LES VIES D'INTERVENCIÓ

Es recullen situacions de discriminació, abús i maltractament amb motivació racista que són exercides per membres de seguretat privada. Les diferenciem en 3 tipus, segons el lloc on succeeixen: locals d'oci, centres comercials i transport públic.

L'ANÀLISI

Un aspecte a destacar en relació amb aquest tipus de discriminació és l'impacte que tenen les xarxes socials per a la seva visibilització. Enguany s'han donat diferents casos, per exemple abusos per part de membres de seguretat privada al

transport públic, que s'han fet virals a les xarxes. Una viralització, però, que no sempre suposa una major efectivitat ni en la denúncia dels fets ni en la reparació de la persona afectada. Un altre efecte negatiu d'aquesta viralització és la banalització del que no deixen de ser vulneracions de drets.

És oportú fer referència a les identifications racistes, ja que molts dels casos que tenen lloc als transports públics se solen iniciar amb una identificació discriminatòria, basada en el perfil racial de la persona a qui identifiquen, que pot acabar generant actuacions desproporcionades i gratuïtes.

CAS RELLEVANT

Compromís de TRAM perquè no torni a passar. Una dona va ser víctima d'agressió i abús per part d'agents de seguretat privada. A la situació s'hi van sumar altres fets greus, com l'agressió per part d'una dona que estava a la parada, o l'intent per part de mossos d'esquadra de dissuadir-la en el moment de posar la denúncia. Com en altres casos es dona una doble intervenció per part del SAID. D'una banda, la denúncia per la via penal que no ha estat satisfactòria, entre d'altres raons, perquè no ha quedat recollida la motivació racista dels fets. D'altra banda, es va iniciar el contacte amb l'empresa del TRAM, com a responsable de la gestió de la seguretat, i no només s'ha aconseguit un reconeixement dels fets, sinó que han adquirit el compromís de prendre les mesures necessàries perquè no torni a passar. Caldrà fer-ne seguiment.

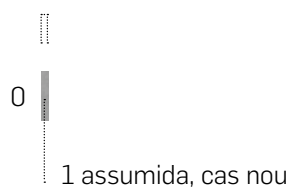
EXTREMA DRETA

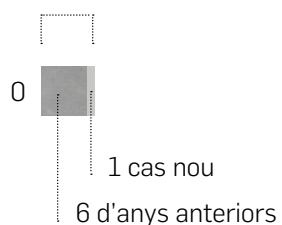
LES DADES

ELS CASOS

1
situació identificada

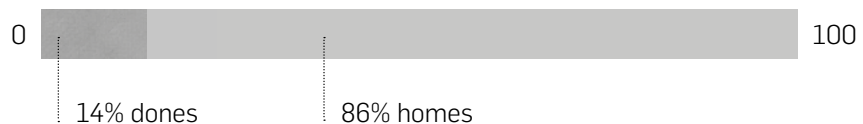

7
casos gestionats

sobre gènere

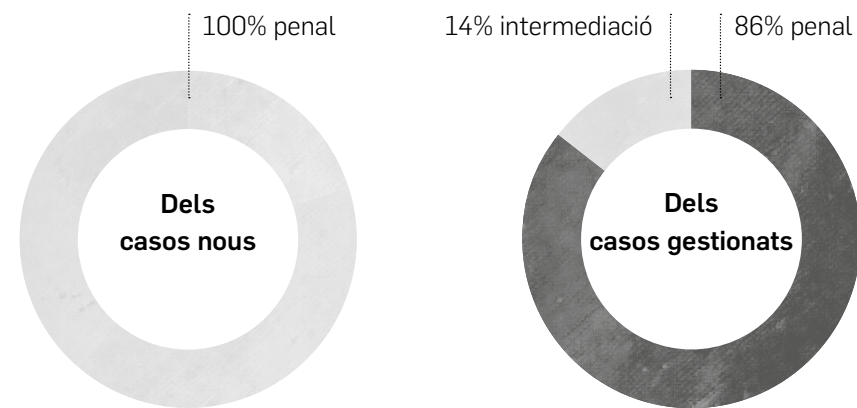
Casos gestionats

casos nous

LES VIES D'INTERVENCIÓ

Dins d'aquesta tipologia parlem de casos que es caracteritzen per ser protagonitzats per col·lectius organitzats, o membres d'aquests col·lectius, que generen discriminació amb actuacions totalment desproporcionades i amb agressions físiques.

L'ANÀLISI

És una tipologia que en nombre de casos té poc impacte i això dificulta fer-ne una anàlisi profunda. Enguany, 1 cas nou que s'afegeix als 6 d'anys anteriors. La gravetat i la tipologia dels fets suposa que majoritàriament l'actuació sigui per la via penal: 6 dels 7 casos gestionats.

CAS RELLEVANT

El marc normatiu del delictes d'odi falla, fins i tot en els casos més evidents. El 2011 un home negre va ser agredit greument en un bar per un conjunt de persones que formaven part de "Ángeles del Infierno", un grup organitzat d'extrema dreta. Vuit anys més tard s'ha celebrat el judici que ha suposat, entre d'altres dificultats, que la víctima hagués de venir des de Senegal, ja que durant el procés no es va acceptar la gravació del seu testimoni com a prova reconstituïda. La fase d'instrucció ha tingut moltes deficiències i la investigació dels fets per part de la policia també ha estat molt deficient. Ha estat un procés llarg que ha tingut com a resultat una sentència esfereïdora: s'han absolt tots els acusats perquè no s'ha pogut identificar l'autor material dels fets. S'exemplifica, així, la indefensió de les persones víctimes d'un delictes racista que no troben reparació ni restitució dels seus drets, perquè tot i que existeix un marc normatiu pel delictes d'odi, aquest no s'aplica amb diligència per totes les parts.

ASSOCIA'T

L'antiracisme és imprescindible

Per aconseguir-ho, necessitem comptar amb persones compromeses amb els drets i la dignitat.

ASSOCIA'T a SOS Racisme.

Pots fer-ho a la web www.sosracisme.org/actua

Després de 30 anys de lluita, el teu suport econòmic ens permet continuar la nostra feina amb més autonomia: donar suport legal a les persones afectades per racisme, sensibilitzar, i incidir políticament en la lluita contra el racisme i la igualtat de drets.

Pots col·laborar en el finançament del Servei d'Atenció i Denúncia per a víctimes de racisme a través d'un micromecenatge amb només 1€ al mes:
www.teaming.net/1-perlaigualtatdedrets

També pots fer una donació econòmica puntual:
www.sosracisme.org/actua

Informació ambiental

“Si el **Pol·len** és el coneixement, el nostre objectiu és transferir **Pol·len** des de les autores a les lectores, on germina fent possible la producció de llavors, i aquestes, multipliquen els coneixement(s)”.

En el procés d'elaboració del llibre hem seguit criteris d'ecoedició amb l'objectiu de reduir l'impacte ambiental de la producció i assegurar l'aplicació de pràctiques de respecte al medi ambient.

Alguns dels nostres criteris són l'ús del paper FSC, com a mesura per evitar la deforestació, un format que aprofita al màxim el paper o la impressió en una impremta local que aplica criteris de respecte al medi ambient. Pol·len edicions sccl som una editorial cooperativa que pensem l'ecoedició com una manera d'entendre els llibres, de veure'ls i sentir-los, de pensar en els boscos com a part dels llibres, de pensar en els llibres com a part de nosaltres, de pensar en nosaltres com a part d'una Terra, comuna.

GREENING BOOKS
www.bookdaper.cat
bDAP858

Invisibles. L'estat del racisme a Catalunya. Informe 2019.
SOS Racisme, 2020

MOTXILLA ECOLÒGICA - Càlcul de la motxilla ecològica d'un exemplar de la publicació					
Massa publicació (g)	Petjada de carboni (g CO ₂ eq.)	Residus generats (g)	Consum aigua (L)	Consum energia (MJ)	Consum matèries primeres (g)
249	593	28	17	21	315
Estalvis*:	84	4	2	3	43

* Impacte ambiental estalviat respecte a una publicació comuna semblant

El racisme atempta contra la universalitat dels drets humans, ja que impedeix a certes persones i col·lectius gaudir dels seus drets.

El tracte igualitari no és una concessió, és un dret inalienable a cada persona, i és per això que les autoritats públiques tenen l'obligació de garantir i protegir el dret de tota persona i col·lectiu de no ser discriminat.

InVisibles. L'estat del racisme a Catalunya.

Informe 2019

